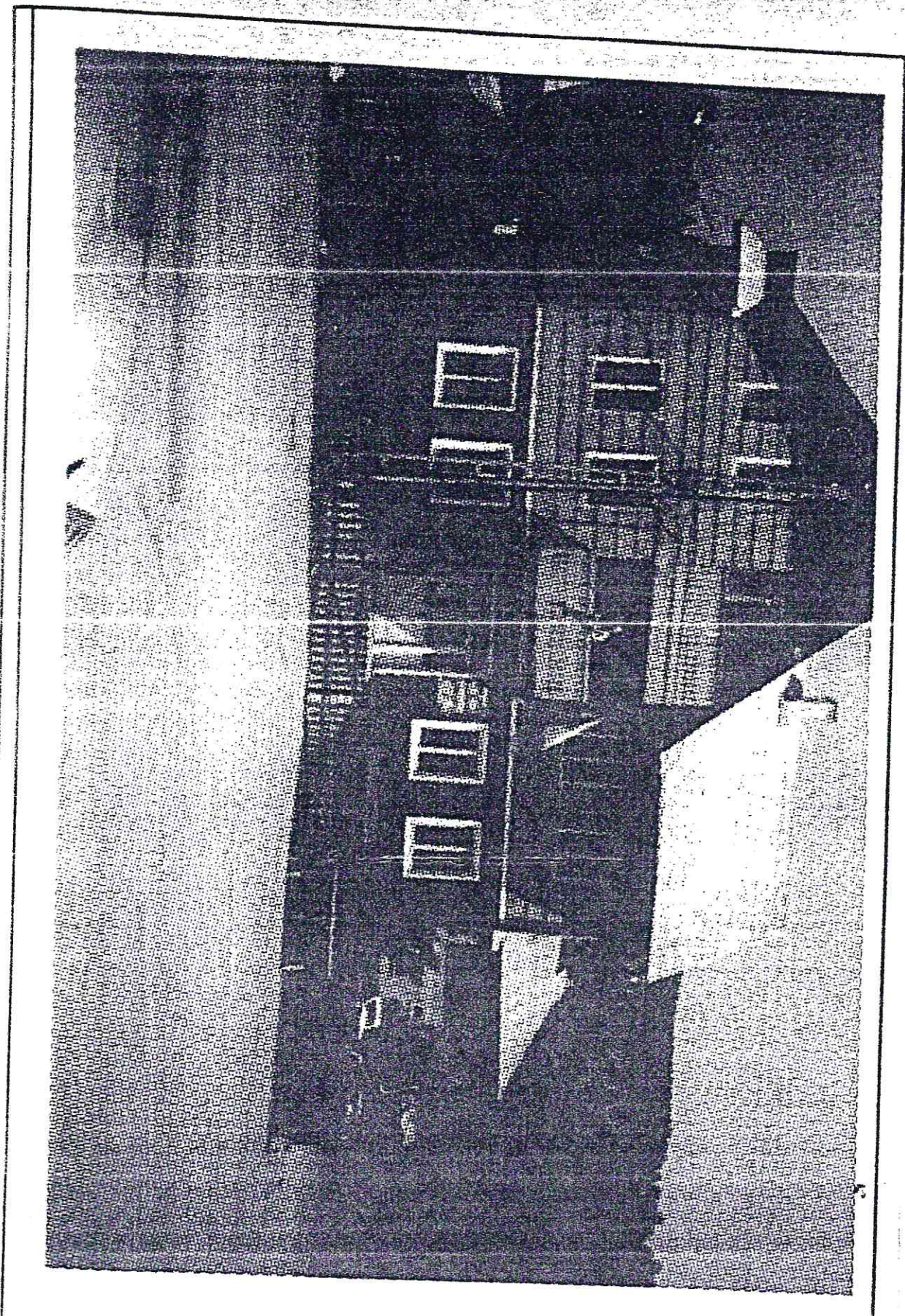

JUDETUL ALBA
COMUNA ARIESENII

STATUTUL – CADRU
AL LOCALITATI ARIESENII

HOTARIREA
CONSILIULUI LOCAL
NR.17/2003

REDACTAT
SECRETAR
IOAN VULTURAR

A. CADRUL ISTORIC

1. AȘEZAREA LOCALITĂȚII

Comuna Arieșeni este așezată la capătul nordic al Bazinului Arieșului Mare, aproape în centrul Munților Apuseni, care ocupă spațiul muntos situat între Valea Mureșului spre sud și a Crișului Repede spre nord, între colinele domoale ale Transilvaniei spre est și câmpia Tisei spre vest. Cu toată masivitatea ei mai redusă, această grupă a Munților Apuseni apare ca o cetate sau cum spune M. David : „răsărind ca o insulă deasupra apei din împrejurimile mai joase, care-i înconjoară din toate părțile”¹, ceea ce impune o direcție radială formelor mai înalte de relief, presărând printre ele, mai ales pe cursul apelor mai mari, mici bazine și bazinele depresionare.

Bazinul Arieșului Mare este delimitat, spre sud de paralela 46°19' longitudine nordică, iar spre sud de paralela 46°35' latitudine nordică, ce trece prin vârful Bătrâna. Limita de vest este 22°41' longitudine estică iar cea de est 23°02', longitudine estică².

Comuna Arieșeni este așezată, așa cum arată și numele, la izvoarele Arieșului Mare, chiar sub culmea nord-estică a masivului Bihor, sub vârful Curcubăta Mare. Este străbătută de izvoarele Arieșului Mare de la vest spre est pe o distanță de 14,2 km. Pe teritoriul localității Arieșeni se formează râul Arieșul Mare, care împarte în două părți inegale ca suprafață, colecționându-și din această zonă următorii afluenți : Valea Cobleșului pe o distanță de 8,5 km, Valea Vârciorogului pe o distanță de 8 km, Valea Bucinisului pe o distanță de 3,5 km, Valea Steului pe o distanță de 2 km și Valea Galbenei pe o distanță de 6 km.

Din punct de vedere geografic, comuna Arieșeni se află în Munții Bihor – Vlădeasa, munți ce constituie unitatea cu cele mai mari altitudini din Munții Apuseni (Vârful Curcubăta Mare 1.849 m), ca apoi Arieșul Mare să despartă cele două unități montane³.

De-a lungul Arieșului Mare șerpuieste șoseaua națională (DN 75), care intră în comună, dinspre județul Bihor pe la km 29,3, o străbate pe o distanță de aproximativ 14,2 km, după care iese din raza comunei la km 43,5 și se îndreaptă spre Gârda de Sus. Această șosea leagă Țara Moșilor de Țara Crișurilor, trecând peste Munții Bihorului, prin trecătoarea Vârtoș; de ținutul Clujului prin Gârda de Sus – Scărișoara – Vadul Moșilor – Câmpeni – Turda – Cluj; de Alba prin Câmpeni – Abrud – Zlatana – Alba și Țara Zarandului prin Abrud – Brad.⁴

În cadrul județului Alba localitatea Arieșeni este așezată în partea de vest, formând pe o distanță de câțiva km, hotar cu județul Bihor. În lungime pe firul Arieșului Mare, de la trecătoarea Vârtoș – hotar cu jud. Bihor și până la Straja, pe o distanță de 12 km se învecinează cu com. Gârda de Sus (partea estică), comună vestită prin frumusețea ei dată în primul rând de existența Ghețarului de la Peștera Scărișoara. Legenda ne spune despre această peșteră că ar fi fost palatul unui zmeu, care fura an de an cea mai frumoasă fată a târgului de la Găina. Ar fi de prisos să vorbesc, prea mult, despre Peștera Scărișoara, deoarece ea își are monografia ei aparte. La nord tot cu jud. Bihor – com. Pietroasa, iar la sud cu com. Avram Iancu din jud. Alba.

Suprafața este de 6310 ha și se repartizează astfel :

Total suprafață agricolă	Suprafață agricolă			Total suprafață neagricolă	Suprafață neagricolă	
	Arabil	Pășuni	Fânațe		Păduri	Alte terenuri
2041	200	902	939	4269	3874	395

Neincluzând pădurile, suprafața comunei este de 3322 ha, ceea ce reprezintă 0,53 % din suprafața județului.

Răspândirea așezărilor omenești din comună se încadrează în nota caracteristică a Munților Apuseni, fiind răsfirate pretutindeni, în fețele înșorite ale versanților și chiar în dosurile acestora, în grupuri mici de câte 3 – 6 case care formează cătune sau crânguri, în grupe de 10-15 case, la care se alătură și cătunele învecinate, formând satele.

Este compusă dintr-un nr. de 18 sate: Arieșeni, Avrămești, Bubești, Casa de Piatră Cobleș, Dealu Bajului, Fața Cristesei, Fața Lăpușului, Galbena, Hodobana, Izlaz, Păntest, Pătrăhăițești, Poienița, Răvicești, Sturu, Ștei-Arieșeni, Vanvucești.

Față de alte centre mai importante, localitatea Arieșeni, se află la distanțe de:

- 141 km de orașul Cluj Napoca;
- 123 km de orașul Turda;
- 63 km de centrul minier Baia de Arieș, actual oraș;
- 39 km de orașul Câmpeni;
- 51 km de orașul Abrud;
- 120 km de orașul Alba Iulia – reședință de județ;
- 40 km de orașul Ștei;
- 90 km de orașul Brad;
- 54 km de com. Avram Iancu (casa memorială);
- 61 km de Muntele Găina cu „Târgul de fete”;
- 130 km de orașul Oradea;
- 182 km de orașul Arad;
- 133 km de orașul Deva;
- 68 km de comuna Bucium cu „Poiana narciselor”.

2. DATAREA LOCALITĂȚII

Până târziu, 1850 a figurat ca sat aparținător de Râul Mare, care era inclus în Domeniul Superior al Zlatnei și în perioada respectivă, viața ei economică, social-politică și culturală era legată de cea a întregului Bazin al Arieșului Mare.

Din punct de vedere administrativ, comuna Arieșeni s-a constituit în anul 1926, iar până în acel an nu era împărțită după cursul râului Arieșul Mare, partea din dreapta aparținea comunei Scărișoara. Din anul 1930 până în anul 1944, luna lui aprilie comuna a avut organe administrative proprii și se numea Lăpușu. Anexez o hartă, care aparținea comunei Arieșeni (Lăpușu) din anul 1918 și când făcea parte, ca sat aparținător comunei Scărișoara. Din anul 1944, tot luna lui aprilie, s-a contopit administrativ cu comuna Gârda până în anul 1945. Din octombrie 1945 și până în prezent comuna Arieșeni are organe administrative proprii.

Între anii 1956-1960 comuna Arieșeni împreună cu comunele Gârda și Scărișoara, în urma reformei administrative teritoriale a făcut parte din raionul Lunca Vașcăului, regiunea Oradea (actual jud. Bihor).

3. EVENIMENTE DEOSEBITE DIN ISTORIA LOCALITĂȚII

Direct sau indirect, localitatea cu oamenii ei, a fost legată de toate evenimentele petrecute în această parte a Munților Apuseni.

Perioada până la Uniunea Transilvaniei cu România se caracterizează printr-o puternică luptă socială și națională dusă de locuitorii comunei, încadrați în lupta generală a românilor din Transilvania, pentru eliberarea din jugul austro-ungar.

În perioada îndelungată, în timp, de la părăsirea Daciei de către romani și până la cucerirea Transilvaniei de către unguri, populația din interiorul Munților Apuseni, se bucura de o libertate deplină.

În urma luptei de la Mohacs (1526) și a transformării Ungariei în pașalâc turcesc, Transilvania a devenit Principat autonom, Munții Apuseni rămânând în stăpânirea Ungariei cărora trebuiau să achite obligațiile avute față de regii Ungariei¹.

După trecerea Transilvaniei sub stăpânirea hasburgică, la sfârșitul secolului al XVII-lea, situația locuitorilor din munți se îngreunează, iar din anul 1715 devin iobagi ai statului.

Domeniul Zlatnei, cuprinzând zona muntoasă, devine sub dominația austriacă un centru fiscal de riguroasă exploatare a populației. Masa țărănească din împrejurimi, care lucra direct în mine, este silită din ce în ce mai mult la o sumă de prestații și taxe fiscale.

Astfel moșii își pierd toate drepturile din vechime, devenind iobagi, stare incompatibilă cu spiritul lor de libertate. Înăsprirea măsurilor, luate de stăpânirea hasburgică se accentuează, odată cu intensificarea mineritului în domeniul Zlatnei, iobagii din munți fiind nevoiți să participe la munci nesfârșite.

Moșii trimit o delegație la Viena, în noiembrie 1783 în frunte cu Horea, fiind primit de împărat în aprilie 1784, de la care primește promisiuni deșarte. Întors în munți Horea însuflă maselor ura împotriva nobilimii și funcționarilor domeniului, iar în 1783, aflându-se la Sibiu, declară ștearsă robia personală a iobagilor din Ardeal².

Numeroase au fost deputațiunile muntenilor, care au avut în frunte, de cele mai multe ori, pe Horea și Cloșca. Toate aceste revendicări, rămase neonorate, au constituit în esență cauzele răscoalei de la 1784.

Răscoala izbucnită în octombrie 1784, a cuprins repede toate satele din munți, băgând mare spaimă în nobili și în guvernul Transilvaniei. După înfrângerea răscoalei s-a trecut la măsuri foarte aspre împotriva răsculaților, mulți au fost executați, alții băgați prin închisori, iar alții colonizați cu forța în Banat. Mulți din refugiații răscoalei au venit pe Râul Mare (de care aparține și Arieșeniul de azi).

Asuprirea socială fiind dublată de așuprirea națională, care înrăutățeau și mai mult viața iobagilor, crează în munți o stare revoluționară întreținută de tinerii intelectuali români, în frunte cu Avram Iancu, care va deveni sufletul și brațul înarmat al revoluției. Când Avram Iancu începe mobilizarea cât mai rapidă, în vederea constituirii unei armate țărănești, mulți locuitori de pe Râul Mare au răspuns cu prezența pentru a-și apăra drepturile.

Începând cu anul 1848 – 1849 locuitorii Munților Apuseni, în frunte cu Avram Iancu, se răscoală.

După înfrângerea revoluției, viața moșilor nu se îmbunătățește, dar are loc trezirea lor la simțul demnității naționale și a dreptății sociale.

Prăbușirea asuprirei de veacuri, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, situația locuitorilor din munți se înrăutățește și mai mult, datorită crizei ce lovește statul austro-ungar.

Declanșarea primului război mondial are urmări grave și pentru locuitorii din această zonă. Bărbații până la 50 de ani sunt încorporați și trimiși pe front, rămânând acasă numai femeile, copii și bătrânii, care nu erau capabili să muncească pentru satisfacerea nevoilor de trai. Tot mai mulți din cei plecați pe front dezertează și se întorc acasă, trăind ascunși în munți, de ochii jandarmilor. Unele grupe, formate din dezertori, erau foarte puternice, încât autoritățile nu îndrăzneau să le facă ceva.

În toamna anului 1918 se produce prăbușirea statului multinațional austro-ungar, iar în decembrie, populația comunei acționează energic pentru înlăturarea administrației maghiare.

Desăvârșirea unității naționale a românilor, în anul 1918, îi aduc pe moși alături de întregul neam, iar eliberarea socială și națională a moșilor se realizează abia după 23 august 1944.

După insurecția armată de la 23 august 1944 și moșii din munți s-au pregătit de luptă în cadrul unor formații militare și al batalionului de moși „Avram Iancu”, pentru apărarea munților împotriva invaziei fascisto-hortiste ce se retrăgeau pe teritoriul țării noastre.

Anii construcției socialiste încep cu anul 1947, când se constituie prima organizație a „Partidului Comunist Român”.

Sub conducerea comuniștilor, nivelul de trai s-a ridicat, dar din păcate, libertatea pe care au câștigat-o prin luptă era din nou îngrădită.

Desființarea sistemului comunist se realizează în anul 1989 prin revoluția declanșată, la 17 decembrie a acelui an ce a durat până în 22 decembrie, înainte de sărbătoarea Crăciunului, de tineri în general, cu urmări destul de drastice.

În prezent moșii au libertatea pe care și-au dorit-o, dar din păcate, viața este destul de dură pentru ei, datorită, în primul rând, nedezvoltării zonei din punct de vedere economic.

ATESTAREA DOCUMENTARĂ A COMUNEI ARIEȘENI

Luând în considerare că abia după anul 1926 comuna Arieșeni se desprinde de comuna Scărișoara, până în acel an ea figurând ca teritoriu aparținător al acesteia sub denumirea de Lăpușu, voi încerca să vorbesc în prima parte de atestarea documentară a comunei Scărișoara¹, iar numai începând cu anul 1926 voi vorbi de Arieșeni ca localitate constituită.

Între anii 1649 – 1651, Râul Alb (Nagy Aranyos) făcea parte din Domeniul fiscal al Zlatnei, alături de Bistra, Câmpeni și Vidra și împreună cu ele este inclus apoi în Domeniul Zlatnei de Sus.

În secolul al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea, localitatea Scărișoara se găsește amintită în mai multe documente ca făcând parte tot din Râul Mare ca sat aparținător. Din 1850 localitatea apare ca unitate administrativă distinctă.

În 1875, cu ocazia noii arondări administrative, Câmpenii cu comunele din jur, printre care și Scărișoara, au trecut la Comitatul Turda-Arieș. Ca unitate administrativ-teritorială cu Stare Civilă proprie devine în anul 1895, până la acea dată registrele de evidență ale născuților, morților și căsătoriilor au fost completate la cele patru parohii: Gârda de Sus, Lăzești, Gârda de Jos și Lăpușu.

Din 1918 Comitatul Turda devine județul Turda-Arieș cu șase orașe, printre care și Câmpeni, de care aparținea și Scărișoara, iar Arieșeniul de azi era doar un sat aparținător de Scărișoara sub denumirea de Lăpușu (vezi harta nr.1).

Din punct de vedere administrativ, comuna Arieșeni s-a constituit în anul 1926, ea fiind împărțită, până în acel an, după cursul Neagra, iar partea din stânga de Scărișoara.

Până în anul 1944, comuna are organe administrative proprii, fiind condusă de primul primar care se numea Pașca Midu-Nuțica. S-a constituit ca și comună, în urma cererilor depuse de populația din Lăpușu și sub influența numitului Pașca Ioan-Nuțica, fratele primului primar din acea vreme.

Are loc o unificare, contopire din punct de vedere administrativ cu comuna Gârda de Sus, dar numai pentru o perioadă de un an (1944-1945), iar după această dată se dispersează din nou (vezi harta nr.2).

În urma împărțirii administrativ-teritoriale de la 1 iunie 1950 Arieșeni, alături de localitățile din jur, era cuprinsă în raionul Câmpeni, regiunea Cluj până la 1 ianuarie 1956, când trece la raionul Lunca Vașcăului, regiunea Oradea până la data de 1 ianuarie 1961, anul când din nou trece la raionul Câmpeni, regiunea Cluj.

La 1. martie 1968, cu ocazia îmbunătățirii administrativ teritoriale, comuna Arieșeni este cuprinsă în județul Alba (vezi harta nr.3).

În prezent comuna Arieșeni cuprinde un nr. de 18 sate aparținătoare a acesteia și o suprafață de 3322 ha (vezi harta nr.4).

B. Condiții fizico-geografice

1. ALTITUDINEA MEDIE A LOCALITĂȚII

Munții Apuseni au aspectul unei puternice cetăți naturale datorită diferențelor, relativ mari, de înălțime dintre zona centrală muntoasă și depresiunile înconjurătoare.

În centrul acestei „cetăți naturale” se situează și depresiunea Țării Moșilor, înconjurată de Munții Bihorului, la vest de Munții Gilăului, la nord de Muntele Mare, la nord-est de Munții Trascăului la sud-est depresiune în care este așezată și comuna Arieșeni.

Centrul comunei Arieșeni este situat la o altitudine de 900 m.

Din punct de vedere geografic comuna Arieșeni este situată în Munții Bihor-Vlădeasa, munți ce constituie unitatea cea mai masivă și cu altitudinile cele mai mari din Munții Apuseni¹:

- vârful Curcubăta Mare 1849 m ;
- vârful Curcubăta Mică 1770 m ;
- vârful Vlădeasa 1837 m ;
- vârful Biharia 1597 m ;
- vârful Piatra Grăitoare 1658 m ;
- vârful Bătrâna 1578 m .

Masivele Bătrâna și Biharia sunt legate prin șaua Vârtop situată la o altitudine de 1180 m.

2. TIPURI DE SOL

Structura geologică a comunei Arieșeni se încadrează în cea a Văii Arieșul Mare, care urmează contacte structurale între cristalin și fliș, spre deosebire de împrejurimile ei, unde predomină suprafețele de netezire .

Cristalinul Arieșului Mare se întâlnește în Masivul Bihariei, în partea sudică și estică a Masivului Gilău sub diferite forme.

Seria Biharia este dezvoltată tipic în Masivul Bihariei constituită dintr-un complex tufogen², format din șisturi cristaline, alături de care mai apar gnaise albitice și micoșisturi moscovitice.

A doua zonă cuprinde Munții Bătrâna, care au un relief carstic, dominant cu culori domoale, platouri întinse, văi adânci prăpăstioase.

De remarcat că pe teritoriul comunei Arieșeni procesele de versant sunt slabe datorită gradului ridicat de împădurire al văilor. Acumulările, depozitelor de luxiale la baza versanților sunt consolidate și nu prezintă riscuri pentru așezările omenești.

Solurile comunei fac parte din domeniul solurilor acide montane.

După solul dominant, acestea se repartizează în două districte:

- domeniul solurilor brune acide ;

- domeniul solurilor brune feriluviale și pedosolurilor au o largă răspândire pe un relief accidentat cu o climă rece și umedă. Sunt puternic acide, profil scurt scheletic. Stratul nefavorabil culturilor agricole, dar propice pădurilor și fânațelor naturale.

Corespunzător altitudinii, etajării vegetației și substratului pedografic, se disting mai multe tipuri de soluri evoluat din cele brune-gălbui de pădure¹.

Solul brun-gălbui de pădure apare, pe roci îndeosebi cristaline, sub pădurile de fag și amonte, până la înălțimea de cca 1100 m, pe ambii versanți ai Arieșului Mare. Orizontul de humus este în general subțire; între 5-15 m. Întregul profil al solului are nuanță gălbuie. Sunt soluri sărace în argilă și substrat nutritive, cu o fertilitate naturală mijlocie.

Solul brun-acid de pădure se găsește la altitudinea de cca 900 m, pe roci acide (granite, gnaise, micoșturi și conglomerate). Climatului arealului solurilor muntoase brune-acide de pădure este umed și răcoros.

Solurile brun-acide de pădure au un aspect, general brun, sau brun-gălbui, cu mult acid, cu formare de argilă și hidroxid de fier liber, având un orizont superior de humus, brun, aparent structurat, urmat de o trecere repetată la orizontul obișnuit de bogat în schelet, formate în păduri de brad și amestecuri de fag și rășinoase.

Din punct de vedere ecologic sunt soluri cu reacții net acide, chiar foarte acide, humusul nu se acumulează în cantități prea mari, circuitul biologic este însă destul de activ, dar imobilizarea azotului se limitează la amonificare. Regiunile de umiditate, aerație, căldură, consistență, sunt în gradul favorabil vegetației lemnoase și pajiștilor.

Fertilitatea naturală. Pot avea nivele de fertilitate variate pentru vegetația forestieră, adaptată la reacția acidă și la conținutul redus de substrat nutritive din sol.

Scăderea grosimii utile și creșterea însemnată a masei scheletului coboară fertilitatea naturală până la un nivel inferior. Pajiștile, instalate secundar se ameliorează pe măsura acumulării de humus, mai puțin acide și a formării structurii gromelulare pe grosimi mai mari.

Folosințe indicate : Folosința principală a acestor soluri o constituie pădurile seculare și pajiștile, care trebuie să fie protejate și ameliorate. Caracteristica principală a pajiștilor este prezența mare a mușuroaielor de furnici, cârțițe, care trebuiesc distruse anual.

Indicații de ordin agroproductiv și ameliorativ :

- ameliorarea efectului dăunător al acidității ridicate ;
- aplicarea de amendamente calcaroase ;
- aplicarea de îngrășăminte naturale (gunoiul de grajd bine fermentat) ;
- aplicarea de îngrășăminte chimice ;
- efectuarea de drenaje superficiale ;
- cultivarea plantelor care iubesc acest tip de sol, și anume: seară, orz, orzoaică, grâu de primăvară, cartofi etc.

3. CLIMA

Climatul comunei Arieșeni este tipic de munte, în general umed și rece pe culmile înalte cu o alternare treptată spre regiunile joase. Munții Bihorului prin masivitatea lor constituie o barieră în calea maselor de aer vestice, dar contribuie și la etajarea pe verticală a elementelor climatice. Cu toate acestea, se resimte influența maselor de aer umede de origine oceanică, care dau climatului un caracter continental moderat cu ușoare nuanțe pluviale.

a) Temperatura

Izoterma anuală de 10° înconjură Munții Apuseni¹, cu unele mici excepții localitatea se încadrează în această zonă. Adâncimea neobișnuită a văilor sunt fapte ce dau o anumită

nuanță climatului, unde soarele pătrunde așa de greu și puțin, face să înregistreze temperaturi destul de scăzute pe timpul nopților de vară, iar iarna în orice perioadă a zilelor și nopților.

Temperatura medie multianuală este de $+5^{\circ}\text{C}$, cu minime în ianuarie de -4°C și maxime în iulie de $+14^{\circ}\text{C}$, iar pe înălțimi este mai coborâtă cu circa $3-4^{\circ}\text{C}^2$. Acest climat determină în mare măsură durate anotimpurilor, vara mai scurtă și mai răcoroasă, iar iarna mai lungă și geroasă.

Media lunară a temperaturii pentru perioada anilor 1990-1999; 2000; 2001³:

Interval	Lunile											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1990-1999	-3,2	-2,3	1,9	6,8	12,5	15,1	18,1	17,2	11,4	8,0	1,8	-1,3
2000	-2,5	-2,1	-1,0	7,5	12,1	15,1	17,2	17,0	13,0	7,5	1,5	-1,3
2001	-2,9	-2,5	-1,2	6,5	10,5	16,8	17,4	17,1	12,5	8,1	2,5	-1,2

Cunoașterea datelor cu privire la primele și ultimele zile de îngheț, are un rol important în buna desfășurare a muncilor agricole, mai ales în regiunea muntoasă, unde vremea este de multe ori capricioasă, iar perioadele cuprinse de pericolul înghețului variază de la un an la altul.

Ultimele zile de îngheț variază între 10 și 20 mai, iar primele zile de îngheț, începând cu data de 28 septembrie și 5 octombrie.

Stratul de zăpadă persistă circa 4-5 luni pe an, având o grosime medie de circa 60-70 cm. Acest fapt asigură condiții excelente dezvoltării sporturilor de iarnă.

b) Precipitațiile

Precipitațiile atmosferice constituie una dintre cele mai importante caracteristici ale climei și una din verigile principale ale circulației apei în natură.

Umezeala aerului este condiționată în mare măsură de circulația vestică și de regimul de nebulozitate. La Arieșeni umezeala aerului are o valoare de 85%, iar nebulozitatea medie este de 6,5 zecimi⁴.

Precipitațiile atmosferice se caracterizează printr-un regim destul de bogat, determinat de masele de aer oceanice, care își descarcă în cea mai mare parte umezeala în aceste locuri, determinând o medie anuală ce depășește 1400 mm în zonele înalte.

La Arieșeni precipitațiile au mediile multianuale cuprinse între 1200 mm și 1400 mm, înregistrându-se un maxim în mai-august și un minim în perioada august-octombrie⁵.

Regimul Pluviometric

Precipitațiile anuale (2001) și multianuale 1990 – 1999 (l/mp)²

Interval	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Anul 2001	63,2	46,5	20,3	10,9	20,6	20,1	30,1	30,0	42,3	39,6	40,5	38,5
Anii 1990-1999-2000	42,5	38,0	41,2	60,1	72,1	70,5	76,8	75,3	45,6	37,5	45,3	40,1

Trebuie să precizez că regimul pluviometric este dat pe toată zona orașului Câmpeni, neexistând date concrete la nivel de comună.

Se întâlnesc situații când abundența precipitațiilor într-un anumit timp, și anume la sfârșitul lunii decembrie 1995, au căzut 162 l/mp, respectiv 104 l/mp în 24 ore¹.

c) Circulația locală a aerului

Vânturile dominante sunt cele de vest care aduc în general multe precipitații, având o medie între 7-8 m/s², datorată absenței obstacolelor. Pe valea Arieșului și a afluenților săi se observă fenomenul de canalizare al maselor de aer, aerul mai rece coborând în aval (briza de seară).

Un fenomen caracteristic comunei Arieșeni, este faptul că vânturile, care bat dinspre câmpia Panonică se izbesc de Varful Biharia, se ridică, favorizând caderile masive de zapada și nu se poate trece cu vederea că în perioada de iarnă (ianuarie, februarie), viteza vânturilor poate să atingă viteze destul de mari, dezlănțuind pe culmile dealurilor adevărate furtuni de zăpadă, pe care o spulberă, cărând nămeți neobișnuiți de mari, închizând drumuri și cărări de picior.

Datorită încălzirii neuniforme a unor porțiuni de teren, se crează deosebiri în repartiția temperaturii și presiunii aerului, favorizând dezvoltarea mișcării locale, astfel că ziua straturile inferioare de aer urcă spre culmi (cu deosebire vara), dând naștere la vânturile de vale, iar noaptea aerul răcit de pe versanți, se scurge la vale, dând naștere vânturilor de munte³.

4. HIDROGRAFIA

Izvoarele Arieșului Mare sunt situate sub pasul Vârtoș. Pentru a ni-l închipui, cred că e suficient să ilustrăm descrierea lui de către M. David, care spune:

„Dintre afluenții Mureșului, care încinge Munții Apuseni de la Miraslău la Lipova, cel mai însemnat e Arieșul sau Aurarul. Ca un șanț uriaș desplicând în două partea răsăriteană a masivului Bihorului, se bagă până în inima lui. Bazinul său adună apele în două brațe: Arieșul Mic și Arieșul Mare.

Cel dintâi vine din partea Vidrelor, unde a văzut lumina zilei nemuritorul Avram Iancu. Arieșul Mare, mai bogat în ape, împinge izvoarele mai departe prin Lăpuș, Gârda, Albac, udând patria celuilalt mare luptător, Horia. Toate văile sunt de o sălbăticie fără seamăn. Praguri rezistente le-au stat în cale, așa că par adevărate văi suspendate, de unde răpăd apa cu putere în zghiaburi, strâmte și pietroase...”⁴

Caracterul permanent al cursului Arieșului Mare, care izvorăște de la o altitudine de 1295 m de sub Vârful Vârtoș, este asigurat de multitudinea afluenților pe care-i colectează de pe teritoriul comunei Arieșeni: Valea Galbenei, Valea Bucinișului, Valea Șteiului, Valea Vârciorogului, Valea Cobleșului.

Fiind alimentat din abundență de aceste văi, Arieșul Mare prezintă fluctuații de debit. Debitul cel mai mic îl înregistrează în lunile august-septembrie-octombrie și în anii secetoși, iar debitul cel mai mare fiind în luna aprilie, când are loc topirea zăpezilor și în timpul ploilor torențiale.

În timpul iernii se formează pe suprafața lui un pod de gheață, a cărei grosime variază între 15-30 cm, în funcție de asprimea iernii. Fenomenul de îngheț al Arieșului Mare apare cel mai devreme între 15-30 noiembrie, iar data medie a apariției podului de gheață este 20-30 decembrie și durează cca 40-50 zile. Dispariția fenomenului de îngheț variază între 20-30 martie, însă au fost cazuri când podul de gheață a dispărut ultima dată prin 10-15 aprilie, durata podului de gheață atingând cota de 100-120 zile/an.

De multe ori în perioada de topire bruscă a zăpezii și a rușii podului de gheață s-au ivit pericole de inundație prin micile lunci din valea sa, fenomen ce poartă numele de viituri.

În general alimentarea afluenților văilor, care se varsă în Arieșul Mare, se face din zone acvifere, nelegate hidrografic cu Arieșul, din ape freatice cantonate în rocile dezagregate sau în fisurile rocilor calcaroase și din rezervele rămase din topirea zăpezilor.

Apele freatice se includ în două regiuni distincte prin condițiile morfostructurale și tectonice de cantonare:

- ape freatice din spațiul montan acumulate în fisuri și soluri calcaroase, în grohotișuri, de unde excedentul apare sub formă de izvoare;
- ape freatice din formațiuni sedimentare, deosebit de bogate ca debit, în depozitele aluvionare din lunci.

5. VEGETAȚIA¹

Unul din elementele care reflectă cel mai bine variația altitudinală a reliefului este vegetația care se desfășoară pe cca 900 m. Aflându-se într-o zonă montană, învelișul vegetal nu este foarte variat. Succesiunea de sus în jos este următoarea: goluri alpine, păduri de conifere, păduri de fag.

Golurile alpine ocupă vârfurile, culmile și platourile de altitudine. Cum înălțimea maximă este de 1849, vegetația este reprezentată de asociațiile vegetale subalpine. Pe culmile Bihariei putem întâlni: teposica (*Nardus stricta*), păiușul roșu (*Festuca rubra*), firuța (*Agrostis tenius*), scrântitoarea (*Potentilla ternata*), vioreaua (*Viola Dacica*), vulturica (*Hieracium auricula*), cimbrisorul (*Thimus Pulegioides*). Pe locurile mai pietroase apar: afinul (*Vaccinium murtillus*), merișorul de munte (*Vaccinium vitis-idaea*). În bazinul superior al văii Șteului apare jneapănul (*Pinus muyo*) în asociație cu arinul de munte (*alnus viridis*) dar mai frecvent apare ienupărul pitic (*Juniperus sibirica*).

Al doilea etaj al vegetației este cel al coniferelor, foarte bine dezvoltat, unde domină molidul (*Picea abies*), la care se adaugă bradul alb (*Alves alba*). Covorul vegetal al pădurilor de conifere mai cuprinde și alte plante ca macrișul (*Oxalis acetosela*), floarea șarpelui (*Anemone nemosa*), sau arbuști ca scorușul (*Sorbus ocuparia*), afinul, merișorul, diverse ciuperci ca barba caprei (*Clavaria fava*), gheaba de brad (*Armilaria mellea*).

Zona fagului, reprezentată prin partea sa superioară, este dominată de fag (*Fagus silvatica*), însoțit de paltinul de munte (*Acer pseudo platamus*).

Poienile pădurilor de brad și fag sau golurile rezultate din tăierea masei lemnoase sunt invadate de un bogat covor vegetal în care, pe lângă ierburi, sunt invadate din abundență de merișorul de munte, afinul, fragi (*Fragaria vesca*), panseluța de munte (*Viola declinata*), brândușa (*Crocus heuffeliamus*), zmeura (*Rubus idaeus*) etc.

Pe lângă cursurile apelor se întâlnesc plante iubitoare de apă: brusturele (*Petasites albus*), bumbacarita (*Rsiophorium augustifolium*), șopârlița (*Paruassia palustis*) sau arbori – arinul.

Tot legat de abundența apelor, însă de data aceasta în exces, sunt turbările de Sphagnum, mușchiul *Polytrichm* sau roa cerului (*Drosera rotundifolia*).

6. ANIMALELE

Sunt bogat reprezentate, datorită pădurilor de fag, brad, rășinoase, a pajiștilor naturale și condițiilor ecologice favorabile pentru dezvoltarea animalelor sălbatice. Cu toate acestea, datorită intervenției omului, prin operațiile forestiere, prin rădirea pădurilor și mărirea

suprafețelor de pășunat, numărul lor s-a împușinat mult față de timpurile trecute, iar unele specii sunt pe cale de dispariție din raza localității și a împrejurimilor.

Voi aminti doar o parte din animalele care se pot întâlni pe raza comunei :

- ursul (*ursus aretos*), mamifer omnivor cu trupul masiv;
- lupul (*canis lupus*), mamifer sălbatic carnivor;
- mistrețul (*mixtidus*), porc sălbatic;

În pădurile de altitudine trăiesc :

- veverița (*sciurus vulgaris*), mamifer rozător de talie mică;
- căprioara (*capreolus, capreolus*), animal rumeător, sălbatic;
- iepurele (*lepus europeanus*), mamifer rozător cu urechi lungi;
- vulpea (*vulpes, vulpes*), mamifer carnivor de mărimea unui câine, blană roșcată coadă lungă și stufoasă;
- nevăstuica (*mustela rivalis*), animal mic de pradă, cu trupul subțire, acoperit cu blană roșcată pe spinare și albă pe burtă etc.

Dintre păsări în regiunile calcaroase se întâlnesc destul de frecvent :

- mierla de piatră (*Monticola saxatilis*);
- uliul (*decipiter gentilius*), pasăre răpitoare din familia acvilelor;
- bufnița (*bubo-bubo*), pasăre răpitoare de noapte etc.

În apele văilor predomină păstrăvul (*salmo trutta fario*), pește de munte cu solzi mici și puncte roșii care atrag pescarii amatori.

7. RESURSELE SOLULUI ȘI A SUBSOLULUI

Configurația variată a teritoriului face ca zona să aibă un potențial turistic deosebit și cu o valoare turistică ridicată.

Dintre resursele turistice naturale amintim:

- vegetația montană cu specii de interes științific sau ocrotit de lege, fauna cu specii de interes cinegetic și piscicol;
- rezervațiile naturale.
- Comuna Arieșeni (jud. Alba):
 - Gheile Gârdișoarei;
 - Cascada Vârciorog;
 - Ghețarul de la Vârtop;
 - Avenul din Hoanca Urzicarului;
 - Coiba Mică și Mare;
 - Peștera Gura Apei;
 - Huda Orbului;
 - Peștera Hodobana.

În afara acestor rezervații naturale, există și alte rezervații naturale pe teritoriul localităților vecine, care se pot vizita de către turiști.

Solurile comunei Arieșeni fac parte din domeniul solurilor acide montane, chiar puternic acide.

Folosirea cu eficiență maximă a resurselor naturale ale solului și subsolului, duce în viitor la satisfacerea cerințelor sociale de ridicare a nivelului de trai.

C. Populația

1. ORIGINEA POPULAȚIEI

În timpurile străvechi teritoriul comunei era acoperit cu păduri mari seculare¹ și numai unde și unde se iveau ca niște insule izolate câmpuri mici, cu pajiști verzi, bune pentru pășunatul animalelor. Probabil că o parte din locuitorii, sau din familiile refugiate în codrii de urgență timpurilor, au început a se așeza în aceste luminișuri și prin diferite metode de defrișare să obțină locuri de arătură, de fânețe și de pășune.

Din documentele vechi și mai ales din spusele bătrânilor reiese că cea mai veche așezare ar fi fost Neagra Superioară (azi Iarba Rea – sat în comuna Gârda de Sus), localitate care și-a mai păstrat vechea denumire română. Prin secolul al XVIII – lea, această Neagra Superioară a fost bătuită de o groaznică epidemie de variolă, atât de puternică, încât s-a extins și la animale. Oamenii au crezut că boala vine de la vreo iarbă rea, pe care au mâncat-o animalele. Cei care au rămas în viață, în urma epidemiei, au părăsit locul, socotindu-l blestemat. Mult mai târziu alți oameni au întemeiat din nou așezare în acel loc, așezare ce azi se numește Iarba Rea.

Este posibil ca o parte din populația acestei așezări să fi migrat, tocmai în perioada amintită, spre ținutul Arieșeniului de azi.

2. POPULAȚIA TOTALĂ

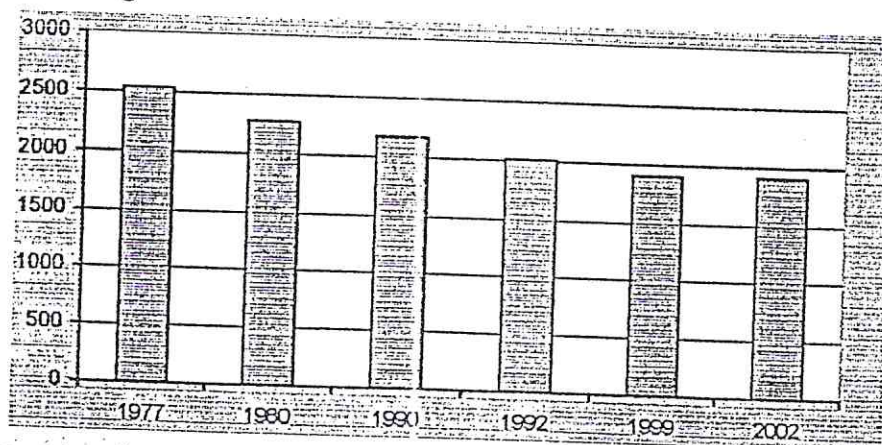
În prezent populația comunei Arieșeni este de 1916 locuitori, numărul fiind dat de recensământul populației din data de 18-27 martie 2002. Larecensământul din 1992 populația totală a comunei Arieșeni era de 2017 locuitori.

Sporul natural negativ și migrația internă negativă au determinat în ultimul deceniu o scădere a populației cu 259 locuitori față de anul 1990, ceea ce reprezintă o diminuare în medie cu cca 26 locuitori pe an.

Evoluția populației comunei Arieșeni din 1977-2002²:

Anul	1977	1980	1990	1992	1999	2002
Nr. locuitori	2539	2279	2175	2017	1909	1916

Sursa. Direcția Județeană de Statistică Alba.
Reprezentare grafică

Din anul 1977 până în anul 1980 nr. populației scade de la 2539 la 2279 locuitori, adică o scădere în medie cu 87 locuitori pe an; fluxul migratoriu din rural a fost preluat de în urban, prin procedeul de industrializare. În deceniul următor se constată o reducere a efectivului de locuitori de la 2279 în anul 1980 la 2175 în anul 1990, în medie cu 10 locuitori pe an. În ultimul deceniu efectivul scade cu 266 locuitori, în medie cu 30 locuitori pe an. În ultima parte a intervalului (1999-2002) se poate observa că se manifestă un proces de relativă stabilizare și chiar creștere, explicat de fenomenul reîntoarcerii în rural, cu toate că aspectul migratoriu scade.

Din situația comparativă a satelor din comuna Arieșeni, la momentul 1992 și 2002, se observă procesul de depopularizare progresivă, mai accentuat în unele sate, așa cum în unele sate se poate observa că efectivul a rămas stabil.

a) Densitatea populației 1992¹

Satele componente	Număr locuitori	Suprafața (ha)	Suprafața (km ²)	Densitatea locuitorilor/km ²
Arieșeni	104	36,33	0,363	285,5
Avrămești	56	2,48	0,025	2240
Bubești	94	70,97	0,71	132,4
Casa de Piatră	63	9,86	0,099	636,4
Cobleș	240	39,75	0,398	603,0
Dealul Bajului	178	29,21	0,292	609,6
Fața Cristesei	211	29,66	0,297	710,4
Fața Lăpușului	144	17,91	0,179	804,5
Galbena	204	93,57	0,936	217,9
Hodobana	69	6,63	0,066	1045,4
Izlaz	143	47,10	0,471	303,6
Pănțești	124	11,52	0,115	1078,3
Pătrăhăițești	83	5,51	0,055	1509,1
Poienița	67	20,71	0,207	323,7
Răvicești	34	3,07	0,031	1096,8
Șturu	75	6,03	0,06	1250,0
Ștei - Arieșeni	91	4,73	0,047	1936,2
Vanvucești	37	7,83	0,078	474,4
Total	2,017	442,9	4,429	467,6

Sursa : Direcția Județeană de Statistică Alba.

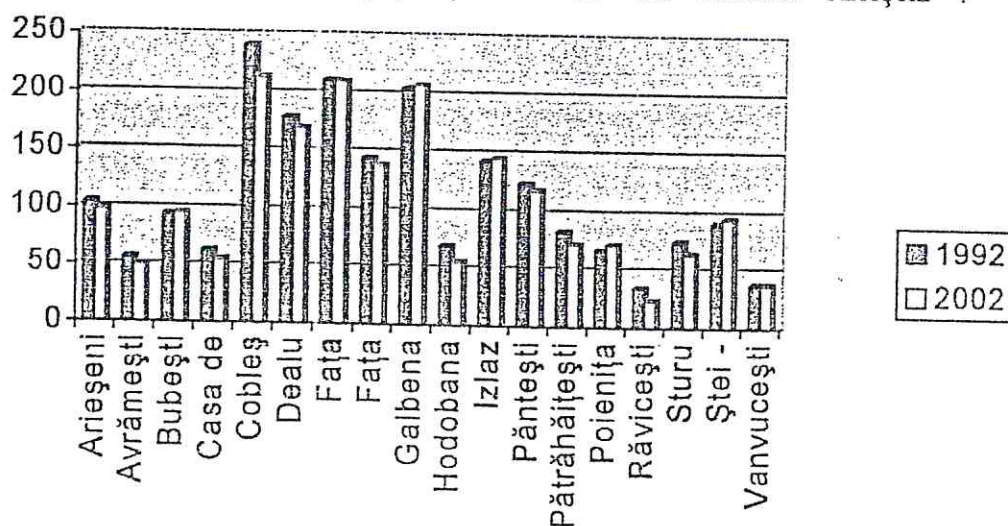
Densitatea populației (2002)

Satele componente	Număr locuitori	Suprafața (ha)	Suprafața (km ²)	Densitatea locuitorilor/km ²
Arieșeni	98	36,33	0,363	269,9
Avrămești	50	2,48	0,025	2000
Bubești	95	70,97	0,71	133,8
Casa de Piatră	55	9,86	0,099	555,6
Cobleș	213	39,75	0,398	535,2
Dealul Bajului	169	29,21	0,292	578,8
Fața Cristesei	210	29,66	0,297	707,1
Fața Lăpușului	138	17,91	0,179	770,9

Galbena	207	93,57	0,936	221,2
Hodobana	55	6,63	0,066	833,3
Izlaz	145	47,10	0,471	307,9
Păntești	118	11,52	0,115	1026,1
Pătrăhăiești	72	5,51	0,055	1309,1
Poenița	72	20,71	0,207	347,8
Răvicești	23	3,07	0,031	741,9
Șturu	64	6,03	0,06	1066,7
Ștei - Arieșeni	95	4,73	0,047	2021,3
Vanvucești	37	7,83	0,078	474,4
Total	1916	442,9	4,429	432,6

Reprezentare grafică.

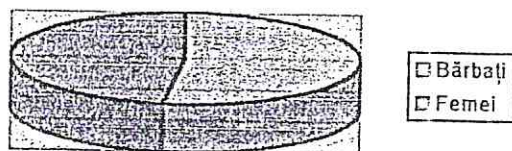
Situația comparativă a volumului populației satelor din comuna Arieșeni :

b) Structura pe vârste și sex

Datorită faptului că nu am date despre împărțirea populației pe grupe de vârstă și sex, de la recensământul din martie 2002, voi reda doar împărțirea pe sexe și grupe de vârstă din anii 1992 și 1999.

Structura pe sexe în comuna Arieșeni la recensământul făcut în anul 1999 este de 994 bărbați și 915 femei.

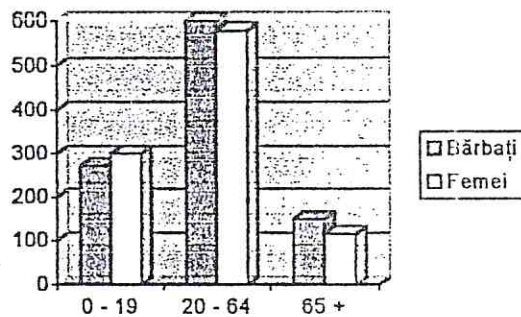

Sursa : Direcția Județeană de Statistică Alba

Structura pe vârste și sex 1992

Vârsta/sex	B	F	Total	%
0 – 19 ani	272	300	572	29
20 – 64	600	579	1179	59
Peste 65 ani	150	116	266	12
Total	1022	995	2017	

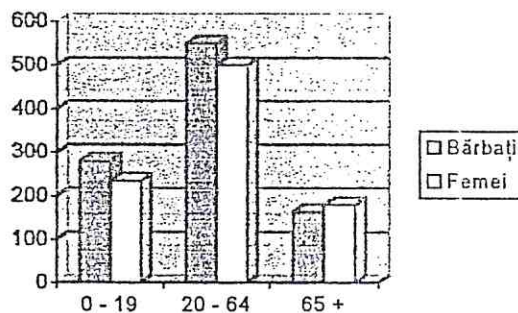
Reprezentare grafică

Sursa. Direcția Județeană de Statistică Alba.
Structura pe vârste și sexe 1999

Vârsta/sex	B	F	Total	%
0 – 19 ani	280	235	515	27
20 – 64	550	500	1050	55
Peste 65 ani	164	180	344	18
Total	994	915	1909	

Reprezentare grafică

Sursa. Direcția Județeană de Statistică Alba.

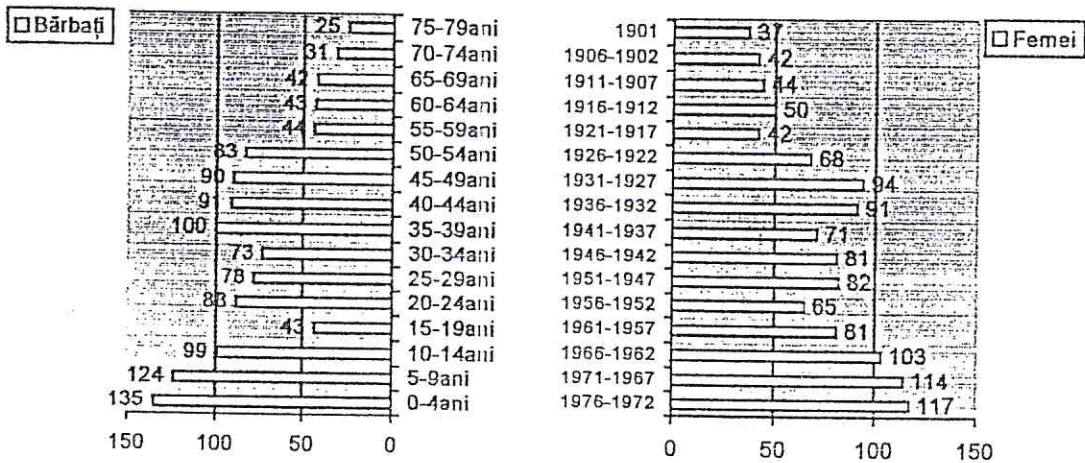
Este importantă vizualizarea situației structurii pe sexe și grupe de vârstă, unde apare un excedent feminin la grupele de vârstă de peste 65 ani, în ultimul deceniu, de unde concluzia că procesul de îmbătrânire este lent în această regiune.

Ponderea tinerilor scade față de anii anteriori, ajungând la 9% mai mare decât ponderea grupei de vârstă peste 65 de ani în anul 1999, aceasta se explică prin reducerea natalității.

c) Piramida vârstelor

Piramida vârstelor reprezentată în 1977 și 1999 permite observarea principalelor schimbări care au avut loc în structura demografică a populației în ultimele două decenii.

Piramida vârstelor la Arieșeni în 1977.

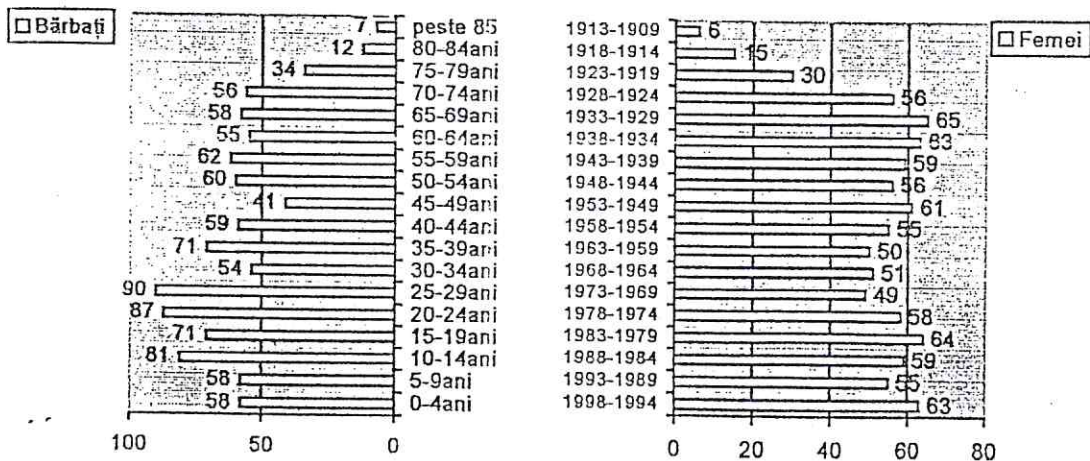

efectiv populație

efectiv populație

Sursa Direcția Județeană de Statistică Alba.

Piramida vârstelor la Arieșeni 1999.

efectiv populație

efectiv populație

Sursa : Direcția Județeană de Statistică Alba.

Comparând cele două piramide se poate observa reducerea treptată a bazei piramidei anului 1999 față de anul 1977, efect direct al reducerii ratei natalității și scăderii efectivului de populație fertilă.

Baza în lărgire se datorează măsurilor de interdicere a avortului (Decret 770/1966), apoi efectivul generațiilor a fost afectat de liberalizarea avortului (Decret 463/1957). Reducerea corpului piramidei se datorează fluxului migrației rural - urban (cei care aveau în anul 1977 - 25-44 ani credem că au constituit fluxul migratoriu rural-urban - nu există date).

Piramida din 1999 relevă fenomenele demografice în desfășurare: îmbătrânirea populației - ~~excedent feminin~~ la grupa de vârstă peste 50 ani, reducerea continuă a bazei și populației adulte în scădere, care nu va fi înlocuită corespunzător în următorii ani (grupa 0 la 19 ani are efectiv mai mic decât grupele mai mari 20-24, 25-29).

3. POPULAȚIA OCUPATĂ

Din punct de vedere a structurii demografice care împarte populația după grupele de vârstă în populație activă (15-64) și inactivă (0-14 ani și peste 65 ani) se poate calcula raportat de dependență de vârstă. Presiunea populației inactice asupra celei active a crescut de la 0,51 la 0,60, (unei persoane active îi veneau în 1992 pentru întreținere 0,5 persoane, iar în 1999, 0,6 persoane). În 1977 presiunea mare exercitată de grupa inactivilor se explică prin migrația masivă a celor la vârsta activă către centrele industriale.

	Populație inactivă (0-14 ani) și peste 65 ani	Populația activă (15-64 ani)	Raport de dependență
1977	1037	1336	0,77 indivizi inactiv la un individ activ
1992	822	1147	0,69 indivizi inactiv la un individ activ
1999	848	1061	0,79 indivizi inactiv la un individ activ

Sursa: Direcția Județeană de Statistică Alba.

Populația ocupată			
Domeniu/ani	1992	1998	2002
Agricultură	2	-	-
Industria prelucrătoare	52	2	34
Construcții	-	2	-
Comerț	16	22	10
Transporturi/telecomunicații	15	33	33
Activități financiare	2	-	-
Administrație publică	9	7	12
Învățământ	34	19	16
Sănătatea	5	7	4
Total	135	91	109

Sursa: Direcția Județeană de Statistică Alba.

Populația comunei Arieșeni va fi afectată în viitor de următoarele fenomene demografice, cu efecte asupra situației economice-sociale.

Scăderea ratei natalității, de unde rezultă un spor natural negativ care va afecta înlocuirea simplă a generațiilor.

Îmbătrânirea accentuată a populației din unele sate, va pune probleme pentru asigurarea corespunzătoare cu servicii medicale.

4. MIGRAȚIA

Fenomenul imigrării, adaptat localității nu a fost și nici nu este atât de răspândit ca cel al emigrării. Situații despre acest fenomen nu există, în afară de cele provenite din căsătorii.

Sporul migrației

Calculat ca diferența între numărul de stabiliri în domiciliu și de plecări, sporul migrației relevă creșterea sau diminuarea efectivului populației datorată fluxului urban-rural – numit și de întoarcere. Motivația celor care s-au întors a fost deminimizare a riscurilor

(instabilitate pe piață muncii și ofertă scăzută), cu prețul obținerii unor beneficii modeste, dar și posibilități de a-și închiria locuințele potențialilor turiști.

Fluxul migrației rural-urban și-a încetinit ritmul, datorită condițiilor economice instabile sau nefavorabile din mediul urban industrial. Tendința de întoarcere este remarcată la scara națională de Traian Rotariu, care afirmă că „componenta urban-rurală a devenit, pentru prima dată în istoria contemporană a României, direcția principală de migrare”. Autorul subliniază în continuare că „o linie de evoluție este scara: scade migrația de la sat la oraș și sporește cea pe direcție inversă”.

D. Economia

1. NUMĂRUL UNITĂȚILOR ECONOMICE

La nivelul localității Arieșeni, nr. unităților economice sunt în prezent de 17, din care: particulare 14, asociative 2 și mixte (de stat și particulare) 1. Aceste unități economice au un nr. mai redus de lucrători, acesta nu depășind cifra de 10.

Industria casnică este practică și în prezent, însă pe scară mai redusă. Această industrie, practică din timpurile străvechi, a avut pe parcurs un rol deosebit în desfășurarea vieții materiale a locuitorilor.

Prelucrarea lemnului. A fost și pare să fie iar, cea mai dezvoltată industrie casnică, de confecționare a articolelor din lemn, fiind destinată exclusiv bărbaților. În prezent numărul confecționarilor de articole din lemn și mai ales a ciubărarilor a scăzut. Ciubăritul este și a fost o îndeletnicire, destul de veche, nu se poate preciza vechimea ei. Ea mai poartă numele de văsărit, iar meseriașu văsar.

În prezent mulți dintre locuitorii comunei sunt tâmplari, executanți de uși, geamuri etc. Alții se pricep la meșteșugul clăditului de case, cererea fiind destul de mare.

2. GOSPODĂRIILE

Așezarea oamenilor în aceste locuri a fost determinată de îngustimea sau lărgimea văilor, de mărimea depresiunilor, astfel se întâlnesc sate îngrămadite, pe o suprafață mai puțin întinsă, se întâlnesc sate izolate, dispersate pe suprafețe întinse.

Ca și celelalte comune, de pe valea Arieșului, gospodăriile sunt dispersate pe aproape toți versanții, mai ales pe cei cu expoziție sudică, estică și sud-estică.

În prezent numărul gospodăriilor agricole sunt în număr de 520 și sunt particulare.

Gospodăriile populației, în majoritatea cazurilor sunt formate din: casă de locuit, curtea din fața casei, care este împrejmuită în cadrul locuințelor grupate, neîmprejmuită în cadrul locuințelor izolate, șură pentru depozitul cerealelor și fânului, adăpost pentru porci și păsări.

3. AGRICULTURA

Agricultura localității înainte de 1989 era necooperativizată, iar suprafața agricolă era mult mai mică, iar pământul sărac în substanțe nutritive, nu era lucrat în condițiile cele mai bune, obținându-se recolte foarte slabe, care acopereau nevoile populației doar în proporție de 5-10%, în privința cerealelor și de 40-50% în cea a plantelor legumicole.

Restul de cereale, care să acopere nevoile populației, se aduceau din Câmpia Transilvaniei, Câmpia Crișurilor, a Someșului și din Banat, în condiții foarte grele, cu

mijloace de transport rudimentare, de cele mai multe ori cu căruța cu un cal sau pe spatele calului.

Din pricina climei aspre, a poziției geografice a comunei, răsfirată pe numeroase culmi deluroase, care depășesc altitudinea de 1000 m, înconjurată de culmi muntoase cu altitudini atinse de 1848, a puținelor zile călduroase, cu dimineți și vânturi reci, a solului pietros slab, cu fertilitate scăzută, producția agricolă era și este foarte slabă.

Pământul cultivat se ară și se seamănă o dată la doi, trei ani, iar în restul timpului se folosește ca fâneață.

O altă cauză a producției scăzute este și poziția piezișă a terenurilor, așezate pe coastele dealurilor, care dacă se ară an de an, suprafața arabilă afânată a solului se poate surpa, în urma ploilor torențiale.

Suprafața totală este de 3322 ha, ceea ce reprezintă 0,53% din suprafața județului Alba, neincluzând pădurile.

Suprafața agricolă în anul 2002 este 2041 ha din care:

- arabil – 200 ha
- pășuni – 902 ha
- fânețe – 939 ha.

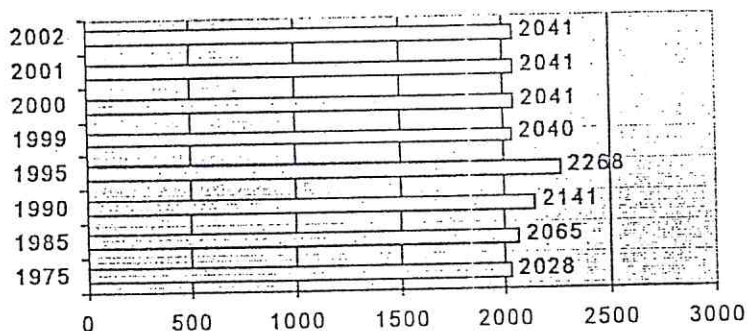
Pădurile reprezintă 3874 ha pe total din care privată 887 ha (comună și proprietari).

Alte terenuri – 395 ha – 2988 ha – stat.

Evoluția suprafeței agricole a crescut între anii 1976-1995, ea reprezentând în anul 1975 – 61,05% din suprafața totală a comunei, în anul 1985 – 62,16% în scădere față de 1995, ea reprezentând în acest an – 64,51%, 2002 rămâne, constantă, înregistrând același procent de 61,44% din suprafața totală a comunei.

a) Evoluția suprafeței agricole¹

Reprezentare grafică

b) Situația comparativă a modului de folosință a terenului²

Folosința terenurilor	1975	1995	1999	2000	2002
Suprafața agricolă – ha – din care	2028	2268	2143	2041	2041
- arabilă – ha	328	325	200	200	200
- pășuni – ha	820	1123	1123	902	902
- fânețe – ha	878	820	820	939	939

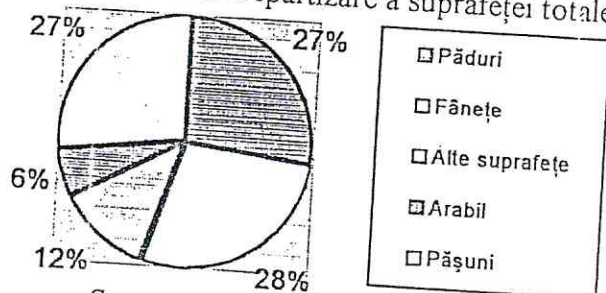
¹ Sursa: Direcția Județeană de Statistică Alba.

² Sursa: Direcția Județeană de Statistică Alba.

- păduri – ha	1081	777	-	930	886
alte suprafețe – ha	214	277	-	351	395
Suprafața totală – ha	3322	3322	3322	3322	3322

După cum rezultă din tabel, modul de repartizare a suprafeței agricole, în anul 1975 predominau fânețele cu 44 %, urmate de pășuni cu 40% și de terenurile arabile cu 16%. În anul 1995 suprafața arabilă înregistrează o ușoară descreștere ocupând 14% din totalul suprafeței agricole, iar în anul 1989, are loc o diminuare a acesteia, ajungând la un procent de 9%. În următorii ani 2000-2002 se observă o relativă stabilizare a suprafeței agricole, reprezentând 61,44% din suprafața totală a comunei.

Modul de repartizare a suprafeței totale în anul 2001¹

Sursa: Direcția Județeană de Statistică A

4. NUMĂRUL DE ANIMALE

Pe lângă celelalte surse de trai, încă din timpurile îndelungate, creșterea animalelor ocupă un loc de frunte pentru locuitorii comunei Arieșeni. Este adevărat că nu constituia sursa principală de trai, dar ele erau nelipsite de pe lângă casa oricărui gospodar, oricât de sărac era. Cu creșterea animalelor se ocupau femeile, copiii și bătrânii, deoarece bărbații erau plecați de acasă, mereu prin țară să aducă grâu și mălai.

Pe lângă produsele alimentare, pe care le obțineau de la animale: laptele, brânza, smântâna, care etc, vitele ca și cii erau folosite pentru lucrarea pământului și transportul diferitelor materiale, produse.

Spre deosebire de alte zone, rasele de animale, care s-au pretat la zona de munte și se pretează și astăzi, sunt cele din rasa Pinzgau, neexistând o rasă pură ci o infuzie cu rasa Bălțata Românească (cu roșu) și mai puțin cu alte rase.

Cu toate că s-a îmbunătățit, nutrețurile, deoarece în prezent se cultivă, lucernă, trifoi, se aplică îngrășăminte naturale bine fermentate, pe fânețe și pășuni, rasa de animale a rămas aproape la același nivel de performanță în ceea ce privește producția, ca și în trecut.

Numărul de animale înregistrează o creștere și descreștere de la an la an în funcție de specie.

Efectivele de animale

Specia	1975	1990	2000	2001
Bovine – total	1863	1454	1190	1050
Porcine – total	538	594	588	600
Ovine – capete	361	50	32	14

Păsări	3069	2050	3584	2000
Cabaline – capete	494	470	-	450

Sursa: Direcția Județeană de Statistică Alba.

Din tabel se observă, că la bovine, o scădere continuă între anii 1975 – 2001. Descreșterea este mai pregnantă după anul 1990, față de anul 1990 în anul 2001, nr. de capete a scăzut cu 404 capete.

La porcine numărul de capete fluctuează înregistrându-se atât creșteri cât și descreșteri în perioada anilor 1975-2001.

La ovine se poate observa o descreștere semnificativă în anul 2001 față de anul 1975, cu un nr. de 347, aceasta datorându-se, în primul rând nerentabilității creșterii acestei specii la zona de munte. Lâna se plătește la un preț redus, nu mai are piață de desfacere, iar laptele și produsele rezultate din prelucrarea lui nu au unde se valorifica.

Numărul de păsări înregistrează o creștere continuă până în anul 2000, iar în anul 2001 efectivul se diminuează semnificativ cu un număr de 1584 capete.

În ceea ce privește nr. de cabaline între anii 1995-2000, Direcția Județeană de Statistică Alba nu deține date, dar din evidențele la registrul agricol în anul 2001 efectivul de cabaline era de 450 față de 494 capete în anul 1975, ceea ce înseamnă o diminuare în timp a efectivului cu un număr de 44 capete.

5. GRUPAREA GOSPODĂRIILOR ÎN FUNCȚIE DE SUPRAFAȚA AGRICOLĂ DEȚINUTĂ

Gospodării cu:	Nr. gospodării
Fără teren agricol	198
sub 1 ha	90
1-3 ha	160
3-5 ha	213
5-8 ha	50
Total	711

6. NUMĂRUL GOSPODĂRIILOR AGROTURISTICE

La nivelul comunei Arieșeni nu avem în prezent gospodării agricole atestate; în ceea ce privește nr. gospodăriilor agricole neatestate acesta este de 25.

Resursele turistice prin varietatea și complexitatea lor au o valoare ridicată, ceea ce conferă zonei un grad ridicat de interes turistic.

Cererea turistică înregistrată nu are valori foarte ridicate, fiind și foarte fluctuantă (înregistrându-se un număr mai mare de turiști în perioada de iarnă, vârful cererii turistice fiind în perioada revelionului), datorită deficiențelor care pot fi constatate la nivelul bazei tehnico-materiale în special a: mijloacelor de transport, o singură pârtie de schi, absența unor servicii de alimentație publică.

Toate acestea conduc la reducerea circulației turistice și implică la scăderea veniturilor încasate din activitatea de turism desfășurată. De aceea este necesară observarea acestor tipuri de deficiențe, cuantificarea lor și adoptarea unor măsuri de dezvoltare turistică.

7. STRUCTURA CULTURILOR AGRICOLE ȘI PRODUCȚIA TOTALĂ ÎN ANII 1975, 1990, 2000¹ ȘI 2001.

Suprafața cultivată și producția	1975	1990	2000	2001	1990 2000
Suprafața cultivată cu grâu și secară – ha	235	168	35	Suprafața cultivată cu ovăz + grâu 50	↓
Producția totală de grâu + secară – tone	336	193	37	60	↓
Suprafața cultivată cu cartofi – ha	70	60	100	90	↑
Producția totală de cartofi – tone	672	360	1200	1350	↑
Suprafața cultivată cu legume – ha	5	4	5	5	↑
Producția totală de legume – tone	23	24	46	50	↑
Producția de fructe – tone	28	5	4	82	↓

Sursa: Direcția Județeană de Statistică Alba.

Registru agricol (2001).

↓ - reprezintă o descreștere a suprafeței cultivate și a producției în anul 2000 față de anul 1990.

↑ - reprezintă o creștere a suprafeței cultivate și a producției în anul 2000 față de anul 1990.

9. DOTĂRI AGRICOLE

Dotări agricole		Număr
Tractoare	până la 45 CP	1
	46-65 CP	1
	peste 65 CP	
Pluguri cu tracțiune animală		80
Grape cu tracțiune animală		70
Batoze pt. cereale păioase		10
Remorci pt. tractor		10
Autovehicole pentru transport mărfuri		47
Căre și căruțe		250
Instalații – cazan pt. fabricat țuică		5

10. ALTE DOTĂRI

Alte dotări	Nr. gospodării posesoare
Autoturism	108
Bicicletă + motocicletă	12
Frigider – congelator	200
Televizor	150
Telefon	21
Altele	

11. TRANZACȚII – VÂNZĂRI/CUMPĂRĂRI

Produsul	Număr gospodării			
	2001			
	Vânzări		Cumpărări	
	Nr. gospodării	Cantitatea	Nr. gospodării	Cantitatea
Vaci și juninci	20	70 tone	30	11 tone
Porcine	30	5 tone	500	50 tone
Ovine	10	3 tone	-	-
Cabaline	2	1	5	2,5 tone
Tineret bovin mascul și femelă	145	508 tone	-	-
Teren	6	0,77 ha	6	0,77 ha

Datele din tabelul de mai sus sunt rezultatele din „Biletele de adeverire a proprietății animalelor”, eliberate de consiliul local Arieșeni în anul 2002, cât și din Registrul de înregistrare (de transcriere) a animalelor (vânzări-cumpărări).

E. NAVETISMUL

Făcând o comparație cu anul 1975 față de anul 2002 se observă o reducere destul de însemnată a nr. de locuitori care fac naveta, aceasta datorându-se în primul rând scăderii nr. de locuri de muncă din sectorul de stat, cu toate că a apărut sectorul privat și care a mai captat o parte din persoanele disponibilizate din întreprinderile de stat.

În anul 1975, un nr. de 170 de cetățeni lucrau în sectorul forestier, care aparținea de Gârda, 70 de oameni erau angajați la întreprinderea meșteșugărească Câmpeni, care se numea „Moțul”, iar la întreprinderea Minieră Bihor (Băița Plai) făceau naveta peste 60 de persoane¹.

Toate persoanele angajate făceau naveta, zilnic, săptămânal sau lunar, în privința nr. care făceau naveta nu se cunosc date.

În prezent, datorită restructurării nr. persoanelor angajate la Exploatarea Minieră Băița-Bihor este de 30 și care fac naveta zilnic. Naveta, o efectuează cu autobuzul, care face rută dus-întors și legătura dintre localitatea Arieșeni – județul Alba și localitatea Băița – județul Bihor.

Dintre aceștia 4 fac naveta doar săptămânal.

La nivelul localității avem un nr. mult mai mare de navetiști, aceștia fiind în mare parte din rândul elevilor, care fac naveta zilnic și săptămânal la școlile și liceele din împrejurimi ca de exemplu Albac, Câmpeni.

De la recensământul din 18-27 martie 2002 rezultă că avem un nr. de 83 persoane plecate din localitate pentru o perioadă îndelungată și un nr. de 23 temporar absente, plecate în altă localitate din țară și plecate în străinătate.

F. ÎNVĂȚĂMÂNTUL

1. SCURT ISTORIC AL DEZVOLTĂRII ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ÎN ȚARA MOȘILOR¹

Învățământul românesc din Munții Apuseni și respectiv cel din Țara Moșilor, a avut un trecut vitreg, determinat pe de o parte de stăpânirea străină din Transilvania, iar pe de altă parte de politica conservatoare a aristocrației feudale, care desfășura pe toate planurile acțiuni de asuprire socială și națională.

Până în anul 1780, copiii iobagilor români nu puteau frecventa școlile bisericești – singurele instituții de învățământ existente în acea vreme, fără încuviințarea stăpânului feudal al locului.

În anul 1785, urmărind o politică de germanizare prin școală, Curtea de la Viena a dispus să se construiască șapte școli în munți – Albac, Vidra, Câmpeni, Bistra, Abrud Sat, Bucium, Zlatna. Germanizarea prin această școală a fost urmărită cu multă insistență, în special în timpul împăratului Iosif al II-lea.

Se puneau piedici în calea înființării de școli românești, sub diferite pretexte, de pildă se arăta că nu sunt necesare școli românești, deoarece copiii de români nu merg la învățământul german.

În anul 1868, alături de legea naționalităților, se legitimează legea învățământului, care încuraja învățământul în limba maghiară, ca limbă de stat.

După revoluția din 1848, Transilvania trece sub stăpânirea Ungariei, după o întrerupere de 341 ani.

Prin Legea Trefort (22 mai 1875) se prevedea obligativitatea predării limbii maghiare în toate școlile elementare din teritoriile aparținând Ungariei.

Sub aceste legi s-a desfășurat învățământul în satele din munți până la Unirea Transilvaniei cu România, realizată la 1 Decembrie 1918.

În aprilie 1919 s-au stabilit principiile îndrumătoare ale noii reforme școlare, ca și legea învățământului primar promulgată în 1924.

2. ÎNVĂȚĂMÂNTUL ÎN LOCALITATEA ARIEȘENI

Condițiile noi de viață și nivelul conștiinței oamenilor se reflectă și-n dezvoltarea învățământului general.

În comuna Arieșeni, în anul 1938 exista o singură școală cu 2 învățători. Aceasta nu datorită faptului că copiii de moși n-ar fi avut aptitudini și dragoste de învățatură, cât mai ales neglijenței, de care dă dovadă regimul din trecut. Petele rușinoase ale dezinteresului față de învățământ au fost șterse cu mari sacrificii din partea locuitorilor intelectuali din comună.

În anul 1952 are loc finisarea școlii din centru, care cuprindea clasele I-VIII, iar în următorii ani se mai construiesc și celelalte școli, cum ar fi: Școala primară de la Bubești, Cobleș, Dealu Bajului, Fața Cristesei.

În anul 1975 la nivelul localității există o grădiniță cu program normal, în care erau cuprinși un nr. de peste 30 copii cu vârste cuprinse între 3-6 ani, 6 școli primare cu clasele I-IV și un gimnaziu cu clasele V-VIII. În cadrul acestor unități școlare lucrau un nr. de 25 de cadre didactice, iar nr. elevilor era de 421.

În prezent nr. unităților școlare sunt în nr. de 6, din care 4 sunt școli cu clasele I-IV, iar una este școală cu clasele I-VIII (gimnaziu) și o grădiniță cu program normal.

Populația școlară este de 82 elevi în cadrul unităților școlare primare și de 95 la gimnaziu; deci o populație totală de 177 de elevi.

În cadrul unităților școlare activează un nr. de 16 cadre didactice, dintre care 12 sunt titulari, 4 suplینitori, iar în cadrul suplimentar 3 sunt cu studii medii, 1 cu studii superioare. Dintre aceștia doar unul singur face naveta, toți ceilalți fiind localnici.

Făcând o comparație, privind nr. de elevi și de cadre didactice între anii 1975 și 2002, se observă scăderea accentuată a acestora cu un nr. de 244 de elevi și 9 cadre didactice. Scăderea se datorează în primul rând migrației tinerilor de la rural la urban și scăderea natalității.

Datorită configurației geografice, comuna Arieșeni este răspândită pe o arie destul de largă și în această situație școlarizarea este un proces greu, copiii de moți venind de la distanțe destul de mari, uneori depășind 6 km până la școală. Pentru mai buna desfășurare a învățământului ar trebui să înervină statul cu anumite subvenții pentru crearea de condiții mai bune (cazare în internate subvenționate de stat).

În următorii ani se preconizează ca Școala din Centru cu clasele I-VIII să fie demolată, datorită slăbirii structurii de rezistență, iar finanțarea este deja primită de la Banca Mondială, obținută pe baza unui proiect elaborat.

G. SĂNĂTATEA

Vorbind despre asistența sanitară din comună, nu putem să nu amintim că în trecut au fost numeroase calmități care s-au abătut asupra locuitorilor comunei, dintre care bolile venerice au făcut mari ravagii. Aceste boli au apărut pe vremea împăratului Franz Iosif, care a dat ordin ca toți bolnavii de aceste boli din aparatul de stat să fie trimiși în Țara Moților și Oaș¹.

În anii după eliberarea țării de sub jugul fascist în comună nu exista nici un dispensar. În următorii ani se construiește primul dispensar în comună, care în anul 1975 era deservit de un medic și 5 persoane cu studii medii calificate. Nr. consultațiilor era de 4000/an, iar medicamentele se acordau gratuit, valoarea lor atingând 30000 lei².

În prezent nr. unităților sanitare este tot una, iar în cadrul unității este deservită de 4 cadre sanitare, dintre care una este cu studii superioare, iar trei sunt cu studii medii. Nr. consultațiilor a scăzut față de anul 1975, aceasta datorându-se restructurării făcute în cadrul acestor unități, nr. de asistenți medicali care făceau consultații și pe teren s-a redus cu 2 persoane. Cele 3 persoane rămase nu pot deservi cu servicii medicale populația din comună la un nivel corespunzător.

Un lucru pozitiv este obligativitatea unor vaccinuri care se fac la copii încă de la naștere și până când îndeplinesc vârsta de 16 ani, împotriva unor boli cu arie mare de răspândire (tetanus, variolă, tuse convulsivă etc) și aceste vaccinuri sunt subvenționate de stat.

H. COMUNICAȚIILE

În prezent localitatea Arieșeni are rezolvată problema telefoniei prin cabluri coaxiale, pozate subteran și racordate la magistrala de cabluri din fibră optică a municipiului Alba Iulia.

Nr. abonaților sunt de 21, nr. acestora fiind în continuă creștere.

Artera principală care traversează zona DN 75, asigură legătura cu orașe importante din Transilvania: Alba Iulia, Deva, Oradea, Arad, Turda. Deși starea acestia este bună, este nevoie de o atenție mai mare asupra modernizării ei.

DJ 750 D (Arieșeni-DN 75-Ștei Arieșeni-Buciniș DN 75) are un traseu spectaculos printre văi și creste, dar din cauza stării precare nu poate fi folosit decât de mașini de teren.

Legătura dintre satul Pătrăhăițești, bogat în elemente etnografice și satul Galbena este o aventură pentru mașinile care parcurg aceste drum, deși drumul este balastat, problema este în executarea de șanțuri, scoaterea apei de pe carosabil și astfel în zona satului Galbena și a drumului spre releu, de pe Vârful Curcubăta Mare.

De asemenea DJ 750 E, în lungime de 2,0 km, drum ce face legătura între Poiana Vârtop și Bubești, este tot neasfaltat.

Ca drumuri forestiere la nivelul localității este drumul care urcă de la Casa de Piatră pe Valea Gârda Seacă în Poiana Gârdei și care face legătura cu drumul Beliș-Padiș. Un alt drum forestier este cel care urcă de la Pietroasa pe Valea Cobleșului, care poate fi continuat până în DJ 750 – Poiana Vârtop-Bubești, realizându-se astfel un inel auto din care se poate accede facil la elementele naturale spectaculoase din zonă.

I. ELECTRIFICAREA

Electrificarea comunei s-a făcut în anul 1959, iar primul bec aprins a fost pe data de 20 octombrie a aceluși an.

Comuna Arieșeni are rezolvată în cea mai mare parte problema alimentării cu energie electrică de la sistemul național, prin rețele de distribuție de medie tensiune de 20 KV¹ aeriene și posturi de transformare MT/JT, mai puțin localitățile Hodobana, Casa de Piatră și un nr. de 12 familii din localitatea Păntești.

Teritoriul comunei Arieșeni este traversat de la est la vest de o linie electrică de medie tensiune de 2 KV, aparținând satelor Hodobana, Casa de Piatră și 12 familii din satul Păntești care nu sunt racordate la rețeaua electrică.

J. CULTURA

La nivelul localității Arieșeni există o singură bibliotecă, care are un nr. de 7000 de volume, iar pe an nr. cititorilor se ridică la 319. Orarul cuprinde 5 zile pe săptămână, între orele 9 - 4, iar duminica este de 4 ore.

La nivelul Casei de Cultură se desfășoară activități ca: spectacole, hore țărănești, se închiriază pentru organizarea de nunți și altele.

K. RELIGIA

În comuna Arieșeni există în prezent o singură biserică numită „Biserica Ortodoxă Română” care are hramul „Înălțarea Domnului”.

Această Biserică este așezată pe un mic deal din centrul comunei, învecinată la nord de râul Cobleș, iar înspre sud de Râul Alb.

Actuala Biserică este fixată pe un postament de piatră și este construită în totalitate din lemn, în stilul tradițional al bisericilor din Maramureș. Această Biserică s-a ridicat pe amplasamentul altei biserici mai vechi, care era mai mică și neîncăpătoare.

Construcția Bisericii se face în timpul păstoririi preotului Lazea Nicolae, fiu al satului zis „popa cuc” pentru că era un bun cântăreț și un mare știutor al scrisului și cititului „în poctoave” (chirilică și slavonă).

Începutul lucrărilor, după cum spune tradiția din „moși-strămoși”, se face în anul „800 fără 9”, adică în anul 1791, lucrările fiind finalizate abia în anul 1806.

Interiorul Bisericii este împodobit cu pictură direct pe lemn, fiind executată de Mihai zis zugravu’ din Abrud, finalizată în anul 1829.

Preotul Lazea Nicolae zis „popa cuc” slujește în Biserică timp de 54 de ani, între anii 1790-1844, urmat de fiul său Lazea Teodor (1844-1876) și de fiul acestuia Teodor (anii 1876-1897).

Între anii 1877-1902, cinci ani parohia rămâne vacantă.

Între anii 1876-1897, Biserică este tencuită în exterior pe cheltuiala credinciosului Purcel Veselie din Lăpușu.

Începând cu anul 1902 este numit paroh în Lăpușu, actuala comună Arieșeni, Todea Ioan din Albac, care păstorește parohia până în anul 1946.

În anul 1927 o „mână” de credincioși, fii ai satului, plecați în S.U.A., în urma unei colecte, adună suma de 25000 lei, pe care o donează Bisericii din comuna Arieșeni prin intermediul lui Avram Petru Ciubligan, cu care s-a cumpărat „clopotul” de la Biserică.

Între anii 1946-1954 parohia este vacantă, fiind girată de un preot pensionar, Ioan Todea.

În anul 1954, destinul credincioșilor și a parohiei a fost încredințate noului preot, Todea Viorel, care slujește în Biserică până în anul 1959, când preotul este arestat de către comuniști și este închis.

Între anii 1959-1960 din nou parohia de la Arieșeni devenea vacantă, iar după anul 1960 și până în anul 1965 este slujită de către preotul Gălușcă Constantin, care a fost un bun gestionar al averilor Bisericești din acea vreme.

Între anii 1965-1989, parohia este slujită de către fostul preot Todea Viorel, reîntors de la închisoare, având în continuare o bogată activitate pastorală, introduce curentul electric în Biserică, împodobește Sfânta Biserică, acoperă Biserică cu tablă zincată, face o clopotniță din metal și un clopot de aproximativ 400 kg, împrejmuieste cimitirul.

În anul 1971, are loc Sfințirea Bisericii.

După pensionarea preotului Todea Viorel, începând cu data de 1 aprilie 1989, parohia Arieșeni are un nou păstor, în persoana preotului Chișu Bazil, care are titlul Episcopal de

Preot Iconomi – purtător de brâu roșu, pentru meritul deosebit de-a zidi o casă parohială și-o nouă Biserică, în cadrul parohiei Lunca-Blaj-Alba, între anii 1981-1989 și care păstorește și azi.

Începând cu anul 1989 se începe construirea noii Case Parohiale, care actualmente este locuită și folosită.

Începând cu anul 1989, sub îndrumarea preotului Chișu Bazil, actual preot în comună, cu o bogată activitate pastorală și care păstrează cu sfințenie tradiția înaintașilor preoți din Arieșeni, începe construirea noii Biserici, care în prezent este în faza de începere a lucrărilor de pictură interioară, o adevărată „Catedrală a Apusenilor”.

Începând cu acest an, din primăvară, cu dorința și bunăvoința celor 16 familii din Casa de Piatră, s-au început lucrările la o altă Biserică pe teritoriul comunei Arieșeni, numită „Biserica din lemn”. Această Biserică este pregătită pentru a fi acoperită, este construită în satul Casa de Piatră, care va deveni loc de închinare pentru localnici și pentru toți vizitatorii acestor meleaguri care doresc să binecuvânteze pe Dumnezeu.

În comuna Arieșeni, din cei 1916 locuitori care sunt în prezent, majoritatea sunt ortodocși, doar o mică parte dintre ei sunt de religie penticostală, 2 persoane de alte religii.

Lista preoților slujitori în Arieșeni:

- 1790-1844 – Preot Lazea Nicolae (popa cuc)
- 1844-1876 – Preot Lazea Todor
- 1876-1897 – Preot Lazea Todor lui Todor
- 1897-1902 – Parohia este vacantă
- 1902-1946 – Preot Todea Ioan
- 1946-(28 Iulie-1 Noiembrie) – Preot Lazea Florin
- 1946-1954 – girează Preot Todea Ioan
- 1954-1959 – Preot Todea Viorel
- 1959-1960 – parohia este vacantă
- 1960-1965 – Preot Gălușcă Constantin
- 1965-1989 – Preot Todea Viorel
- 1989-și până în prezent, actualmente Preot Chișu Bazil.

Biserica din comuna Arieșeni este considerată un „Monument Istoric”, de aceea am considerat că este mai important să redau cât mai multe date istorice despre această Biserică.

Trebuie să amintesc că aceste date foarte importante pe care le-am scris în monografie despre Biserică și preoții care au slujit-o în decursul vremii, mi le-a dat domnul Părinte Chișu Bazil, preot foarte iubit de către locuitorii acestei comune.

L. TÂRGURI, EXPOZIȚII

Comuna Arieșeni are amenajat un târg de animale în centrul comunei, pe malul drept al Arieșului Mare, pe o suprafață accesibilă la DN 75. Târgul se desfășoară lunar, începând cu luna aprilie (primăvara) și terminând cu luna noiembrie (toamna). Târgul de animale din comună a luat ființă începând cu anul 1990 și este destul de frecventat atât de locuitorii din comună cât și de cei proveniți din localitățile învecinate (Vadul-Moșilor, Albac, Gârda, Scărișoara), care vin să vândă și să cumpere animale de la acest târg.

Spre exemplu: o pereche de boi se vând în prezent între 30-40 milioane lei, în funcție de dezvoltarea corporală, vârstă, aptitudini de tracțiune și altele. O vacă se vinde între 9-15 milioane lei, uneori cu vițel, alteleori fără, luându-se în considerare dezvoltarea corporală, rasă, aptitudini în ceea ce privește producția de lapte etc.

În cazul suinelor, locuitorii comunei cumpără mai mult din partea Bihorului, iar ceea ce privește ovinele putem vorbi chiar că sunt inexistente în târgul cu animale.

Pe lângă târgul de animale, se desfășoară și târgul de produse alimentare, agricole îmbrăcăminte, acestea cuprinzând tot centrul comunei, pe o parte și alta a drumului DN 7 unde se amenajează numeroase „șoapre”.

Ziua în care se desfășoară târgul, pentru oamenii din comună, cât și pentru locuitorii comunelor învecinate, este o zi de sărbătoare, pleacă de acasă toți, fie că duc animale cumpărate sau vor să cumpere.

Fiind o zonă nefavorabilă pentru culturile de legume, zarzavaturi, cereale, ei în cumpără în fiecare lună, prin intermediul târgului, necesarul de produse, târgul fiind frecventat în mare parte de producătorii agricoli proveniți din județ, cât mai alce din județele învecinate, cum ar fi de exemplu: Bihor, Timișoara, Cluj etc.

Producătorii agricoli care vin la târg au produse, în general, de bună calitate, găsim aici o piață destul de bună pentru vânzare.

Exemplu: cerealele se vând între 300-400 mii lei/marjă (marja având în jur de 100 kg în funcție de calitatea și modul de întrebuințare (pentru făină, sau în alimentația animalelor).

În ceea ce privește expozițiile de animale, comuna nu dispune în prezent de ele, poate în viitor, dacă, bineînțeles se va interveni pentru îmbunătățirea rasei din această zonă, prin infuzie cu alte rase performante, folosire de tauri autorizați, însămânțări artificiale și altele.

M. OBICEIURI DEOSEBITE, TRADIȚII

1. NEVOILE AGRICOLE PRIVIND PĂMÂNTUL

Tradiția separării terenului ocupat de furaje (țarina) și acelu pentru pășunatul animalelor este veche, dar este respectată cu strictete de toți cetățenii comunei.

Țarina este suprafața de pământ, care vara se coseste pentru a obține furaje pentru animale pe timpul iernii. Cosirea ierbii se face manual, o muncă destul de greoaie efectuată îndeosebi de către bărbați. Strângerea fânului se face de către femei, copii și bătrâni, sub formă de clăi, care urmează a fi transportat cu ajutorul căruțelor la care sunt înhămați caii sau boii, la „ograda șurii”.

Pământul care se folosește ca arător, nu se ară în fiecare an ci o dată la doi trei ani, iar în timpul când nu se ară se folosește ca fâneța, pentru cosirea ierbii.

În trecut aratul pământului se făcea cu unelte rudimentare ca: plug din lemn, grapă cu spini, iar arătura era de slabă calitate. Treieratul grâului, orzului, ovăzului se făcea cu îmblăcitul (două lemne tari, unul mai lung și unul mai scurt, legate de-olaltă printr-o curea rezistentă).

În prezent se folosesc unelte agricole perfecționate, cu plug de fier, grapă cu colți de fier, sape de fier bine ascuțite etc, arătura fiind mai adâncă și de calitate mai bună.

Suprafața arabilă la nivel de localitate este destul de mică, locuitorii comunei cumpără necesarul de cereale, neasigurându-se din producție proprie, doar o mică parte din produsele agricole, aceasta fiind nesemnificativă.

În trecut locuitorii comunei se aprovizionau cu cereale, participând la secerișul din câmpie, care dura 2-3 săptămâni, timp în care mulți membri dintr-o familie puteau să câștige 40-50 litri de grâu, iar dacă rămâneau la treierat cantitatea creștea la 70-80 litri¹, dar cu toate acestea o duceau destul de greu.

În prezent aprovizionarea cu cereale se face prin cumpărarea lor prin intermediul târgurilor de animale și alimente care se organizează în comună și în localitățile învecinate

(Gârda, Albac, Câmpani, Bihor) sau prin schimbul de material lemnos (scândură, foastână, coarne pentru acoperiș) ciubere din lemn de brad, cu cereale, evaluându-se prețul la fiecare separat.

2. ÎNVOIELI AGRICOLE PRIVIND VĂRATUL

În luna mai a fiecărui an, de obicei după data de 10 ale lunii, în funcție de desprimăvărare, locuitorii comunei ies cu animalele la munte. Spre deosebire de alte părți ale țării, păstoritul la munte este diferit. Nu se adună vitele mari separat, oile separat etc, ci fiecare gospodar își trimite o persoană din familie care să îngrijească și de vaci și de oi. În general fiecare gospodar are coliba și grajdul lui și de multe ori el își aduce toată familia să locuiască pe timp de vară la munte.

În ce privește vărătul oilor, sau scoaterea oilor la stână, în prezent nu se poate vorbi despre așa ceva, în localitate efectivul este foarte scăzut, în total pe comună fiind în nr. de 24 capete.

Pentru scoaterea vacilor la pășune unii dintre gospodari și-au făcut un grajd mic (mutătură) pe locul de pășunat, unde lăsau vitele și peste noapte, aducând acasă numai laptele.

Forma cea mai răspândită de păstorit a fost și este, creșterea vitelor pe lângă casa omului, o formă de ocupație sedentară. Această formă este și era practică în general de cei care au vite puține și un teren mai mare de pășunat pe lângă casă.

O altă formă de păstorit, care se practică destul de frecvent, este cea de păstorit agricol (local), care constă în ducerea vitelor, în timpul zilei la pășunatul pe care-l au în rază satului sau în pădure.

Cea de-a treia formă de păstorit manifestată pe deplin în comuna Arieșeni este păstoritul pendulatoriu simplu, practicat de către gospodarii care au mai multe vite și puțin pășunat pe lângă casă, care în fiecare vară se deplasează cu ele la munte pentru pășunat.

3. MĂSURA LAPTELUI LA VACI

Din laptele obținut de la vaci, femeile obțin prin prelucrarea lui smântâna, untul, cașul și brânza. Pentru obținerea smântânii, laptele se depozitează în vase emailate, se lasă de seara până dimineața și de dimineață până seara în spații separate de stână. Smântâna care se găsește pe lapte se ia cu o lingură sau „polonic”, se pune într-un vas de lemn de formă cilindrică „hurdoi”, care se folosește în separarea untului de zară. Pe lângă vasul propriuzis se folosește și „mâtca”, cu care se bate smântâna și se alege untul și rămâne zara.

Laptele smântânit este pus în vase mari (blidare) și încheșat cu cheag făcut tot de gospodină (ales din stomacul mieilor tăiați). Laptele încheșat se bagă într-un sac de pânză rară, până se stoarce de zaț.

Cașul bine stors se scoate din sac, se pune într-un vas, se frământă cu sare, după care se pune în „dioabe” confecționate din lemn (greutate – 10-15 kg) și se tescuie cu o greutate (piatră) obținându-se brânza.

4. OBICEIURI ȘI CEREMONII

a) Botezul

În trecut încă înainte de naștere, gravida era supusă la anumite restricții, sub formă de superstiții, care să nu dăuneze noului născut. Exemplu: scoaterea gunoiului din casă în zădie,

să pună mâna pe flori sau fructe, să mănânce mere putrede etc, spunându-se că noul născut va avea pete asemănătoare cu lucrul făcut.

În timpul nașterii lehuza era asistată în trecut în cele mai multe cazuri de bătrâne din sat care trebuiau să respecte anumite „cerințe” – aducerea apei pentru scaldă după răsăritul soarelui, iar după scaldă apa trebuia aruncată într-un anumit loc, unde să nu calce nimeni.

Ceremonialul care urma la biserică nu este diferit prea mult față de cel de azi, deosebirea constă în faptul că la biserică copilul era dus de femeile vârstnice mai apropiate, față de azi când copilul născut este dus în general de nașa de la cununie.

În zilele noastre multe din superstiții au dispărut și sunt pe cale de dispariție, în plus s-a introdus o masă care se dă în cinstea noului născut, la care participă numai anumiți invitați din partea familiei și anume rudeniile apropiate, prieteni de familie, care fac daruri în obiecte, bani, hăinuțe pentru noul născut.

b) Nunta

Voi încerca să redau pe scurt o nuntă din trecut, ceva mai deosebită din ritualul munților, cu toate că multe dintre obiceiurile moților din trecut au dispărut, puține au rămas și astăzi.

Nunta cu cai¹. Această nuntă practică în urmă cu 20-30 ani, era un ceremonial solemn, prezența cailor dându-i măreție. De la mire alaiul de nuntă pleca călări, inclusiv muzicanții, până la mirasă. Mirii aveau în general cai albi. În frunte mergeau patru fecior călări, după care urma mirele pe un cal alb, care ducea calul miresei. După toate formalitățile îndeplinite la mireasă se pleca spre biserică. Se respecta aceeași ordine, dar se mai adăugau încă doi cai care cărautoată zestrea miresei. După ceremonialul religios se pleca spre casa mirelui, unde mireasa trebuia să coboare de pe cal pe un scăunel acoperit cu o cergă, luând căpăstrul calului și-l arunca peste cămară, ca semn al bogăției, după care alaiul intra în casă unde se servea masa.

În zilele noastre nu s-a mai păstrat acest obicei de a merge la nuntă călare pe cai aceasta înlocuindu-se cu mașinile și mersul pe jos, în funcție de distanță.

c) Înfirmarea

Un obicei din trecut și păstrat și astăzi cu sfințenie este că „bolnavii vârstnici, cât și cei tineri bolnavi rău, să fie spovediți și cuminecați” și de a se împăca pe patul morții cu toți cei cu care au avut dificultăți sau dușmănie.

Și în trecut și astăzi înainte de a fi înfirmat are loc două seri de prevegghi, unde se adună neamurile și cunoscuții, după care urmează pomana, la care este invitat preotul satului și care ține o slujbă pentru mort, după care urmează masa, unde se servește mâncare, colac lumânări în cinstea mortului.

Ceea ce era caracteristic în trecut pentru cultul morților la locuitorii comunei, era lipsa „bocitului”, nimeni din cei apropiați nu scoteau o vorbă sau un sunet din care să rezulte durere, lacrimi atât la priveghi cât și la slujbă.

b) Obiceiuri de sărbători

Sărbătorile de iarnă, încă din cele mai vechi timpuri și până astăzi, sunt așteptate cu multă bucurie, la care au ocazia să se întâlnească toate rudeniile și toți cunoscuții. De aceea s-au păstrat în mare parte obiceiurile legate de aspectul religios al Crăciunului și laic al Anului Nou.

Sărbătorile Crăciunului constituiau și constituie și azi numeroase prilejuri de bucurie atât pentru cei mici, cât și pentru cei mari. Cei mici în ajunul Crăciunului mergeau și mergeau puțin astăzi cu „pițarutul” la casele învecinate, unde primeau diferite dulciuri, fructe, colaci.

În prezent cei mari merg cu colindatul, se organizează în grupuri de mai multe persoane, fete și băieți, acompaniați de orchestră muzicală, formată tot din tineri, care colindă toate casele, după care se adună la o casă unde are loc petrecerea până în cealaltă zi.

¹ Nicoruț Iosif – Monografia com. Scărișoara 1975.

Un obicei p[ar]sit[ut] și ast[azi] este mersul cu „Steaua” sau cu „Craii”, care se face în ajunul Crăciunului și este cu adev[er]at program de teatru, dar sub aspect religios.

De Anul Nou se umblă cu „Plugușorul” cu „Capra”.

Un obicei cu caracter religios, care tinde spre laicizare este „Toaca”, organizat cu ocazia s[ar]b[ă]torilor de Paști. Un grup de șapte, p[ân]ă la zece feciori din sat iau în pază de la biserică o toacă din lemn, pe care trebuie să o păstreze de s[ă]mb[ă]t[ă] după masă și p[ân]ă luna de Paști, la amiază, când se termină slujba religioasă. Dacă se înt[â]mplă să le fure cineva toaca, ei trebuie să o cumpere pe bani.

5. SITUAȚIA FONDULUI FUNCİAR ÎNAINTE DE 1945 ȘI DUPĂ ACEST AN

P[ân]ă la reforma agrară din anul 1921 (care se aplica în anul 1928) Sc[ă]rișoara și Arieșeni aveau o întindere de 31.846 jug[ă]re¹. Sc[ă]rișoara și Arieșeni au mai fost împropriet[ă]rite cu 16819 jug[ă]re p[ă]dure și p[ă]șune dintre care 5100 jug[ă]re din hotarul comunei V[ă]lc[ă]ul Unguresc, jud. Cluj, iar 10910 jug[ă]re din moșia Episcopiei Unite de la Oradea.

Erau patru feluri de proprietate: a statului, comunale, urbariale sau composesoratele și particulare. Această situația a durat p[ân]ă în anul 1948, când o parte din propriet[ă]țile comunale și anume p[ă]durile, propriet[ă]țile urbariale sau composesoratele, p[ă]durile proprietate privată, sunt luate de c[ă]tre stat.

În prezent aceste suprafețe au fost restituite proprietarilor, o parte prin legea 18/1991 – care prevedea reconstituirea de 1 ha p[ă]dure pe autor deposedat și p[ân]ă la 10 ha teren arabil. Această lege este modificată și completată prin Legea 169/1997 și Legea 1/2000, care prevăd reconstituirea p[ă]durilor comunale în totalitate, composesoratele iar la proprietari p[ân]ă la 10 ha p[ă]dure pe autor deposedat și 50 ha teren agricol.

N. DIVERSE

1. SITUAȚIA CONSTRUCȚILOR

Voi încerca să redau o comparație între situația construcțiilor care era în trecut, înainte de anul 1989, față de situația construcțiilor din acest an.

Încep[ând] cu anul 1944, după terminarea celui de-al doilea război mondial, locuințele erau construite din b[ar]ne de brad cioplite, bine încheiate la capete și potrivite unele peste altele, nev[ă]ruite pe dinafară, numai în interior.

Unele dintre ele erau așezate pe temelie de piatră, iar cele mai multe dintre ele erau ridic[ite] pe cășițe sau boci. De multe ori gospod[ar]ul, din cauza sărăciei, nu avea posibilitatea să construiască decât o singură cameră, cămară și tindă (t[â]ranț). Camera era folosită și ca dormitor și ca bucătărie, iar în cazul familiilor mai numeroase, o parte din membrii familiei erau nevoiți să doarmă fie pe jos, fie în grajd cu vitele, chiar și în timpul iernii. Unele dintre ele aveau pivnițe pentru depozitarea alimentelor, altele aveau grajd, de obicei pentru oi sau pentru cal și de aceea cămara care avea o dimensiune de 2/3m, erau depozitate și alimentele împreună cu hainele. Ferestrele erau mici, de obicei cu patru ochiuri, bine încheiate pentru a nu se putea intra pe geam. La început dușumeaua era numai din pământ bătătorit care pe parcurs s-a înlocuit cu grinzile cioplite numite poduri.

Acoperișul nu era prea înalt, făcut din căpriori și lațuri din brad, peste care se așezau scândurile confecționate tot din brad și pe care și le confecționa chiar proprietarul.

Începând cu a doua jumătate a secolului al XV-lea și mai ales după anul 1989, în situația construcțiilor s-au produs mari schimbări în sensul modernizării, fără însă să se piardă prea mult naționalul și tradiționalul. Mai corect putem vorbi despre o îmbinare armonioasă a celor trei elemente, modern-național și tradițional.

La baza construirii de locuințe a rămas tot lemnul, s-a introdus cărămida, BCA, folosite în special pentru primul nivel, cimentat pentru betoane – fundație, iar pentru acoperiș țigla, plăcile de azbociment, a tablei zincate, tablă de aluminiu.

Locuințele construite în ultimele decenii și mai ales după anul 1989 sunt mult mai mari, mai spațioase, cu mai multe niveluri, camere, având ca modele cele de la oraș. Schimbările s-au făcut și în interioarele lor, pereți laterali, tavanul, sunt tencuiți, iar la dușumea se folosește în cele mai multe cazuri parchetul.

La recensământul efectuat în anul 2002 se observă o scădere a gospodăriilor populației față de anul 2001 cu un nr. de 11 gospodări. În anul 2001 nr. gospodăriilor a fost de 524, iar în anul 2002 este de 513.

Cu toate că gospodăriile populației sunt în scădere, fapt ce rezultă și în cazul că la 1 ianuarie 1980 nr. gospodăriilor era de 608 față de anul 2001, care este de 524, înregistrând o scădere cu 84 gospodării.

După cum rezultă și din cazul prezentat mai sus, toate gospodăriile populației au scăzut, nr. locuințelor a crescut, acest fapt datorându-se în primul rând dezvoltării agroturismului în zonă.

Nr. locuințelor în prezent sunt în nr. de 711, a unităților locuite de necesitate 3, iar în total clădiri pe comună sunt de 714.

Suprafața aferentă, construcției locuinței a crescut foarte mult, ea situându-se în prezent la o suprafață cuprinsă între 99-150m², suprafața locuibila a crescut și ea fiind în medie de 48 m², suprafața ce revine ce revine unui nr. de 2 camere de locuit, bucătărie.

O mare parte din locuințele din comuna Arișeni, precum și din obiectivele turistice, sunt dotate cu băi și grupuri sanitare, cu toate că comuna nu este dotată cu un sistem centralizat de canalizare, stația de epurare mecano-biologică pentru protecția mediului.

Gospodăriile populației sunt dotate cu latrine uscate, iar câteva obiective turistice au fose septice vidanjabile.

Regimul de înălțime a crescut și ele față de trecut, când acesta era doar P(parter) față de anul 2002, când acesta este de P, P+1, P+2.

Acoperișul construcțiilor s-a modernizat față de trecut, se folosește pentru acoperit țigla, plăci de azbociment, tablă de aluminiu, iar sub acoperiș se construiesc mai nou camere mai mici, lambriate, care se folosesc pentru locuit mai frecvent în perioada de vară, când timpul este mai călduros. Acoperișul se construiește mai frecvent în două ape, părțile laterale fiind înlocuite cu fundoaie din scândură, iar în unele cazuri cu mansardă, față de trecut când acoperișul caselor se construia doar în 4 ape.

2. UNITĂȚI DE MĂSURĂ

Producția agricolă, reprezentată din grâu, orz, cartofi etc, este măsurată în principal cu litra, cabelul, marja. O litră reprezentând un vas de lemn cu o capacitate de circa 12-15 kg. Un cabel reprezentând 7 litre, iar o marjă – 100 kg.

Ca unitate de suprafață, în prezent se folosește hectarul (ha), ce revine la 10000 mp. În trecut, ca unitate de suprafață în măsurare pământului se folosea juăr. Un jugăr de pământ reprezenta de obicei 12-16 clai de fân, a câte 25 de snopi/claie, iar 6 clai circa 1-2 litre de grâu (20-40 litre/jugăr). O claie de orz de circa 2-3 litre (40-60 litre/jugăr)¹.

Pentru masă se folosește ca unitate de măsură m³.

3. NUMĂRUL TITLURILOR DE PROPRIETATE

După revoluția din anul 1989, guvernul României a elaborat o lege (Legea fondului funciar), care a permis restituirea, o parte din proprietățile luate de către comuniști.

Această lege este legea nr. 18/1991, care permite reconstituirea până la 10 ha teren agricol/autor deposedat și 1 ha pădure.

Nr. titularilor de proprietate eliberat la legea 18/1991 sunt în nr. de 554/351,15 ha teren cu vegetație forestieră.

În completarea acestei legi a apărut Legea 169/1997 și legea 1/2000 care permite în prezent reconstituirea până la 50 ha teren agricol/autor deposedat și 10 ha pădure.

4. FAMILIA

Famiiliile care constituie celulele de bază ale societății omenești, au fost și sunt și astăzi bine consolidate, fapt oglindit prin nr.scăzut de divorțuri și de abandon familial pe raza comunei. În trecut familiile erau foarte unite ca să poată înfrunta cu mai mult curaj avalanșa de lipsuri și greutăți. Și azi se vorbește în comună de femei care lucrează alături de bărbați în pădure, la fasonatul lemnului, tăiatul scândurei, la cositul fânului.

Căsătoriile sunt încheiate pe baza căsătoriei legale, fiind foarte puține cazuri de conviețuire în concubinaj.

Dacă la sfârșitul secolului al XX-lea cele mai multe fete se măritau la vârste fragede 14-16 ani în prezent vârsta fetelor crește foarte mult ajungând la 25-30 de ani, există cazuri când fetele și în zilele noastre se mărită la vârste tinere 16-20 ani.

Căsătoriile se încheie atât sub aspect civil cât și sub aspect religios. În trecut majoritatea căsătoriilor erau întocmite între părinți datorită greutăților care existau și pe interese materiale, astăzi însă căsătoriile se încheie mai ales pe baza afecțiunilor dintre tineri.

5. SITUAȚIA PĂȘUNILOR ȘI FÂNEȚELOR

Alături de fânețe și pășunile constituie un factor important pentru creșterea animalelor și dezvoltarea producției animaliere. Din această cauză problema pășunatului a preocupat pe locuitorii comunei îndeaproape, din timpurile îndepărtate și până în prezent. El fiind sursa principală pentru asigurarea furajării animalelor pe timp de vară.

În prezent situația pășunilor și fânețelor este în general bună, existând pericolul împăduririi, a eroziunii solului și a degradării acesteia din punct de vedere a conținutului în plante valoroase.

Suprafața totală de pășuni și fânețe este de 1841 ha din care pășunile reprezintă 902 ha și fânețele 939.

POSSIBILITĂȚI DE DEZVOLTARE

1. AVANTAJELE LOCALITĂȚII

a) Importanța turistică a comunei

Configurația variată a teritoriului, cu numeroase regiuni carstice, așezată geografic într-un ținut destul de pitoresc și factorul cultural-istoric, fac ca zona să aibă un potențial turistic deosebit și cu valoare turistică ridicată.

Dintre resursele turistice mai importante amintim:

= Resurse turistice naturale care cuprind vegetația montană cu specii de interes științific, fauna cu specii de interes cinegetic, piscicol și mare importanță a rezervațiilor naturale.

Dintre acestea pe teritoriul comunei Arieșeni avem: Cheile Gârdișoarei, Cascada Vârciorog, Ghțarul de la Vârtop, Peștera Gura Apei, Huda Orbului, Peștera Hodobana, Avenul cu Două Intrări, Izbulul Tauzului.

În afară de aceste rezervații naturale care aparțin comunei se pot vizita și alte rezervații aflate pe teritoriul comunelor învecinate, dintre acestea amintim doar câteva, care sunt mai importante:

- Ghțarul de la Scărișoara, Poarta lui Ionele, Cheile Ordâncușei – din comuna Gârda jud. Alba.
- Groapa Ruginoasă – comuna Băița jud. Bihor.

Caracteristicile climatice prezintă interes deoarece oferă condiții deosebite de dezvoltare a turismului pentru sporturile de iarnă. Se remarcă durata medie anuală a stratului de zăpadă de 150 zile, ceea ce asigură un sezon de schi de 5 luni.

= Resursele turistice antropice – reprezentate îndeosebi de muzee, biserici din lemn, sărbători etnografice și folclorice, cu o valoare foarte ridicată.

Dintre aceste resurse antropice, cu valoare turistică ridicată, reprezentate pe toată zona Arieșului, cuprinzând și localitățile învecinate amintim doar câteva:

- Muzeul etnografic – localitatea Lupșa;
- Muzeul de istorie al mineritului – localitatea Roșia Montană;
- Muzeul memorial, expoziție de istorie și etnografie – localitate Avram Iancu.
- Biserica de lemn, Înălțarea Domnului, cu încăperea pentru toacă, pictată în 1829 de Mihai de la Abrud din localitatea Arieșeni;
- Biserica de lemn, Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul 1792, pictată în 1804 în localitatea Gârda de Sus;
- Morile de apă din satul Cobleș (comuna Arieșeni);
- Casele de lemn – satul Păntești (comuna Arieșeni);
- Târgul de fete de pe Muntele Găina, care are loc în luna iulie și este o sărbătoare care adună o parte din locuitorii Munților Apuseni și a orașelor apropiate, din localitate Avram Iancu.

Dintre toate punctele turistice de pe teritoriul comunei Arieșeni și care îndeplinesc o diversitate de funcțiuni turistice sunt următoarele:

▪ Satul Casa de Piatră – situat pe Valea Gârda Seacă la o altitudine de 1000 m, beneficiind de un cadru natural deosebit de pitoresc. Ca puncte de atracție sunt următoarele puncte turistice: Peștera Ghțarul Vârtop, Peșterile Coiba Mare, Coiba Mică, Peștera Huda Orbului, Peștera Gura Apei și Șura Popii.

Forma de turism este cea de odihnă și recreare, având o importanță turistică, datorită faptului că dinspre Valea Arieșului înspre Padiș jud. Cluj se găsește cabana Padiș cu un potențial turistic deosebit de ridicat.

Cadrul natural este de un pitoresc aparte, asigură practicarea altei forme de turism și anume de turism rural.

▪ Vârtop – este așezată pe cursul superior al Arieșului Mare pe DN 75 și se remarcă printr-un potențial turistic deosebit de valoros, favorizând desfășurarea unor activități turistice pe tot parcursul anului.

Principalele elemente de atracție ale acesteia sunt: zilele de vară ce conferă turiștilor condiții bune de drumeție în munți, unde pot vizita locuri deosebit de frumoase, carstul Padișului în special, ce oferă acestora clipe de neuitat.

Anotimpul de iarnă oferă condiții practicantilor sporturilor de iarnă, fiind principala formă de turism reprezentată de pârtia de schi de la Vârtoș care are o diferență de nivel de 220 m, o lungime de 720 m și este deservită de un teleschi cu o capacitate de 680 persoane/oră¹.

Cadrul natural pitoresc, nepoluat, aer curat, oferă turiștilor, un punct de popas, odihnă și recreare în circuitele de vizitare a zonei.

▪ Galbena – acest sat este situat pe partea dreaptă a Văii Arieșului Mare, în imediata apropiere a centrului comunei. Activitatea de turism se desfășoară în două sezoane, unul vara și celălalt iarna.

În sezonul de vară se practică turismul de odihnă și recreare, favorizat de un cadru natural plăcut, puritatea apei și aerului, altitudinea înaltă de 800 m care asigură condiții de temperatură plăcute.

Pe sezonul de iarnă satul găzduiește o mare parte din turiștii care nu mai au locuri de cazare la Vârtoș, aceștia parcurgând cca 7 km cu mașina sau pe jos până la pârtia de schi de la Vârtoș.

Ca spații de cazare satul Galbena dispune de un potențial foarte ridicat, asigurând un turism rural foarte dezvoltat.

▪ Bubești – acest sat este situat pe ambele maluri ale Văii Arieșului Mare la cca 1,5 km în aval de Vârtoș iar accesul se poate face pe DN 75.

Ca și celelalte sate, el reprezintă un punct de popas pentru turiștii aflați în tranzit pe DN 75 în circuitele de vizitare a zonei, de odihnă și recreere, dispunând de spații de cazare și punct de interes turistic.

b) Propuneri de dezvoltare și amenajare turistică a comunei

Dezvoltarea bazei de cazare, prin creșterea nr. de locuri, alimentarea cu apă a comunei, prin realizarea unui sistem centralizat de canalizare, doatarea cu o stație de epurare mecano-biologică pentru protejarea mediului înconjurător, sunt doar câteva elemente care ar duce la creșterea circulației turistice în zonă.

În satul Casa de Piatră este necesar terminarea drumului de-a lungul Văii Gârda Seacă, ce face legătura cu Padiș județul Cluj. De asemenea este necesară construirea unei cabane, cu un nr. mare de locuri de cazare și crearea unor condiții favorabile de cazare la casele din acest sat.

La nivelul satului Bubești se poate amenaja a doua pârtie de schi de pe teritoriul comunei Arieșeni. Această pârtie poate avea o lățime medie de 40 m și o lungime de 2200 m², deservită de un telescaun care poate avea plecarea din imediata apropiere DN 75 și care va urca până la șaua dintre Vârful Piatra Grăitoare și Cornul Berbecului, cu o stație intermediară în poiana de la mijlocul pârtiei.

Pârtia va avea traseul Vârtoș-Bubești și se va numi "Bubești".

O altă variantă va putea fi "Cornul Berbecului" cu o lățime de 40 m, această pârtie se va putea coborâ până în Valea Bubeștilor, de unde schiorii vor putea urca din nou cu ajutorul unui teleschi, sau vor putea coborâ mai departe până la punctul de plecare al telescaunului de pe pârtia Bubești.

O atenție deosebită trebuie acordată activităților de divertisment, care trebuie să fie mai ample, necesitând numeroase dotări ce se referă la construirea unor săli de spectacole, cinematografe, săli de jocuri electronice etc.

¹ Arh. Barbieri Marius – Plan Urbanistic General al com. Arieșeni.

² Arh. Barbieri Marius – Plan Urbanistic General al com. Arieșeni.

În atenția organizatorilor de turism din această zonă trebuie să stea dezvoltarea rețelei comerciale, în special a celui de comerț specific zonei, reprezentat prin unitățile de desfacere a obiectelor de artă populară produse în zonă, obiecte de artizanat, materiale documentare cum ar fi: hărțile, pliante, ghiduri etc.

O problemă foarte importantă o constituie activitatea de promovare a zonei ca stațiune și de lansarea ei pe piața internă și externă, lansare care se poate face prin realizarea unor materiale de propagandă cu "marca" stațiunii, conectare la internet și altele.

2. LIMITELE ȘI RESTRICȚIILE LOCALITĂȚII

a) Limitele

Teritoriul administrativ al comunei cuprinde satele Arieșeni – reședința comunei, Avrămești, Bubești, Casa de Piatră, Cobleș, Dealu Bajului, Fața Cristesei, Fața Lăpușului, Ștei-Arieșeni și Vanvucești.

Reședința de comună se află la o distanță de 40 km de orașul Câmpeni, 123 km de municipiul Alba-Iuli – reședința județului.

În județul Bihor, învecinat la vest, orașul cel mai apropiat este Ștei, situat la 40 km, localitate unde se află cea mai apropiată stație de cale ferată.

Ca centru de comună cel mai apropiat de centrul de comună Arieșeni, este Gârda de Sus, la 8 km pe DN 75.

Față de centrul comunei, satele cele mai apropiate din comună sunt: Ștei-Arieșeni, Pântești, Avrămești care se află la câteva sute de metri, iar cel mai îndepărtat este Casa de Piatră la 17 km.

Calea de comunicație majoră care străbate teritoriul comunei Arieșeni este DN 75, Lunca-Turda. O altă cale mai importantă de legătură între satele aparținătoare comunei Arieșeni și centrul comunei este DC 131 – Arieșeni-Fața Cristesei, celelalte căi de acces sunt formate din numeroase drumuri forestiere.

Vecinătățile teritoriului administrativ al comunei Arieșeni sunt:

- la vest: județul Bihor – comuna Lunca;
- la nord: județul Bihor – comuna Pietroasa;
- la est: județul Alba – comuna Gârda de Sus;
- la sud: județul Alba – comuna Avram Iancu.

b) Restricțiile localității

Cele mai acute forme de poluare provin din activitățile economice, ele efectuând în unele cazuri sănătatea locuitorilor acestor meleaguri cât și cadrul natural – peisajul, solul, apa, aerul etc.

În ceea ce privește poluarea aerului, care pune probleme de ordin sanitar, turistic la nivelul comunei nu este cazul.

Poluarea apei, este mai redusă, nu există halde autorizate de gunoi, acestea deversându-se direct pe malurile apei, stații de epurare a apelor uzate la nivel de localitate de asemenea nu există.

Degradarea peisajului, care influențează direct activitatea de turism constă în acțiuni distructive asupra vegetației, faunei, tăierile masive de păduri, depozitarea necontrolată a rumegușului, realizarea de construcții neaspectuoase, fațade inestetice etc.

Pe teritoriul comunei există un caz de construcție a drumului forestier care duce la degradarea peisajului, fiind vorba de drumul forestier Arieșeni-Curcubăta Mare. La fel există în unele cazuri depozitarea de ambalaje rezultate de la majoritatea unităților comerciale pe malurile Arieșului Mare.

În cazul degradării produse de activitatea turistică la nivelul comunei, avem cazuri care constă în amenajarea necorespunzătoare a unor poteci turistice spre rezervațiile naturale, lipsa indicatoarelor turistice, marcaje învechite.

Amenușirea necorespunzătoare a potecilor pot duce la distrugerea vegetației și florei, distrugerea puieților, tulburarea faunei etc.

PRELUCRAREA DATELOR

INDICATORI

- Numărul total al populației (an 2002) – 1916

- Densitatea geografică

$$D_g = \frac{1916}{3.322 \text{ km}^2} = 576,76 \text{ locuitori/km}^2$$

- Densitatea agrară

$$D_{agr} = \frac{1916}{2041 \text{ ha}} = 0,94 \text{ locuitori/ha teren agricol}$$

- Rata de dependență a populației (an 1999)

- Populația de vârstă între 0 – 19 ani = 515

- Populația de vârstă cuprinsă între 20 – 64 ani = 1050

- Populația de vârstă peste 65 ani = 344

$$R_{DEPENDENTE} = \frac{515 + 344}{1050} = 0,82 \%$$

- Numărul de locuințe ce revin la 1000 de locuitori (an 2002)

$$\frac{714}{1916} = 0,37 \text{ locuințe/persoană}$$

$$\frac{714}{1916} \times 1000 = 372,6 \text{ locuințe ce revin la 1000 de locuitori}$$

- Indicele de activitate al populației (an 1999)

$$I_a = \frac{1150}{1909} \times 100 = 60,24\%$$

- Indicele de atractivitate¹

- atracția naturală – 40%

- atracții cultural-istorice – 15%

- dotări turistice – 25%

- acces – 20%

$$I_a = \sum_{i=1}^n g_i \times C_i$$

I_a – indicele de atractivitate

g_i – ponderea fiecărui element

C_i – nivelul calitativ al elementelor

$$I_{a \text{ ARIEȘENI}} = (3 \times 0,40) + (2 \times 0,15) + (2 \times 0,25) + (2 \times 0,20) = 2,4$$

Indicele de atractivitate se situează în partea superioară a scalei de la 1-3 (1 – nivel scăzut, 2 – nivel mediu, 3 – nivel ridicat).

Comparând indicele de atractivitate al comunei Arieșeni care se situează în jurul valorii de 2,4 cu cel al stațiunii Sinaia care este de 2,7 constatăm ca $I_{a \text{ ARIEȘENI}}$ are o valoare destul de ridicată.

¹ Arh. Barbieri Marius – Plan Urbanistic General al com. Arieșeni.

HARTA NR. 1

Fig. 1. Harta pârâii Cămpului Indrăgăș și a mește alor satelor cu cîmpurile componente.

ARIEȘENI și cele 14 grupuri (omul 1918)
(Dărușu)

